

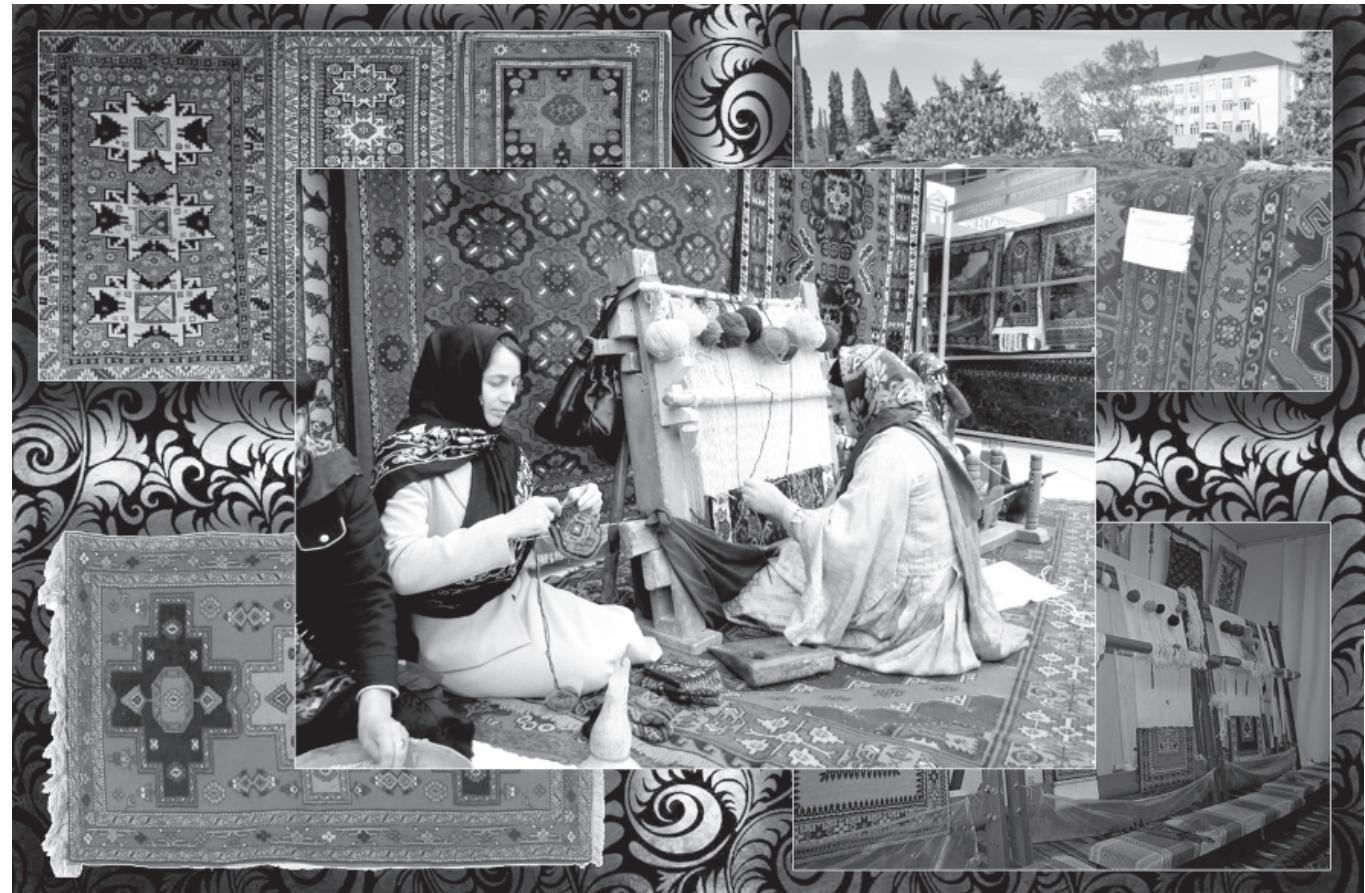
Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр, дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 48 (10901) хемис 28-ноябрь, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Шикл - А. Къардашован

Жуван ивириин къадир жен

Герман КАБИРСКИ,
художник-заргар

И мукувара таниш ксари зун Дербентдин къил Хизри Абакаров шегъерда гамарин музей тешкилунин теклиф гваз Азербайжандай атанвай векилдихъ галаз гъруьшиш хъайидан патахъай хабардарна.

КАР гынал ала лагъайтла, за дегъя девиррин Кавказдин, иллаки Да-гъустандин, халкъарин ва Ширванда храз хъайи гамариз, халичайриз фадтай итиж ийизвайди я. Сифтедай заз Азербайжандай атай векилдин теклиф хъсанди яз акуна: Дагъустанда Самур вацалай тухванавай сергъядин царцы къве патал пай-навай, гила къилдин пачагълугъирин ватандашар хъанвай халкъдин гамар хрунин сенятдин тариҳдихъ галаз эхирни таниш жедай мумкинвал арадал къевеза лагъана фикина.

Амма за сифте Азербайжандай атанвай векилдин - профессор Видади Муродов илимдин квалахриз вил вегъин къетна. И кар гыиле къурвалди, зак дарих-виллин гыссер акатна: са изданыйра а кас тариҳдин философиядин доктор яз, мадубура декоративно-прикладной искусстводин профессор яз раижнава. Ахътин тъварарин ван заз сифте яз къевезвайди я. Амма за инал а кас авам я лугъуз гиман гъизвач. Тахсирап ада вичин шейэр чап авур изданийрин редакторрин савадсуз-виллихъ галаз алакъалу ийин чна.

Адан ахтармишнурхъ галаз таниш хъайила, зун илимдихъ галаз абурун ала-къа авачирдан гъавурда тъята. И кар акур заз регъуль хъана.

Азербайжандин чирвал - савад авай гъар са касдин рикъик гъахътин гыссак акатун лазим я. Им тажубардай вая, лап къевелай дарихардай кар я. Гъайф хъи, Азербайжандин ахътин профессор майданда аваз хун къетен душушъ вая, адет хъанвай кар я. Ахътин тариҳчияр - искусство-дин рекъяя пешекарар себеб яз къе вири дуныяды Азербайжандин тариҳдин илим гъахълудаказ “илимдивай яргъа авайди я” гъисабнава.

ИХЪТИН гъалар накны къе арадал 50-йисарин юкъварилай Азербайжанда яшамиш жезвай бинелу халкъар чипин тариҳдикай, руғъдин ивирикай магърум авунин квалахъ государстводин дережада аваз тухузва вая, талукъ тирвал, абурун вири меденият ватарих къе республикада кар алайди, къилинди яз гъисаб-заявай са халкъдин квачихъ язава. Зун са кардин гъавурда гъатавач: туркверихъ чипин зурба тарих авайди я, гилан Азербайжандин сијасатда, илимда вилкъ-къилин квай ксари тамам халкъаривай абурун тариҳдин ирс вучиз къакъудавайди я? А ксар масадан ивирия вил туниз къумажбуровайди я?

Ачухдаказ лугъузвачтлани, зун гъавурда ақвазвайвал, Дербентда тешкилиз клан-заяв музейда Азербайжандин къуьнне гамариз, халичайриз чка гуда ман? В. Муродов вичин ахтармишнурхъ анжах Азербайжандин гамарикай рахазва эхир. “Азербайжандин гамар, халичаяр” лугъудай члавуз адан фикирда вуч аватла чириз хъанайтла кланзаявай. Азербайжан - им гилан Азербайжан Республика патал еке тарих авачир термин я. Дегъя девиррин гамарикай рахайтла, ихтилат члихъ виш ийисалайни чехи тарих авай шейэрикай физ-

ва. Белки, тарихда Азербайжан лугъузваз хъайи чкада (алай аямдин Ирандин мулкарал алай) гъазурзаяв Тебриздин гамар фикирда аватла? Акъ яз хъайлита, чи къунши тир Ирандиз талукъ месэладикай и барарадай рахунин гъихътин чарасувзаяв ава?

Белки, абуруз алай аямдин Азербайжандин мулкарал яшамиш жезвай жуьреба-жуъре халкъарин векилри гъазуриз хъайи къуьнне гамар, халичаяр майдандиз акъудиз кланзаявтла? Акъ хъанайтла, им лап вижевай кар жедай. Дагъустанвириз Ширванда, къилди къаҷуртла, Къубада, миллетдал гъалтайла дагъустанвириз тир устадри храз хъайи, вири дуныяды ад ақвазнавай чешнейрин гамарихъ галаз таниш жедай мумкинвал арадал къевдейдай. И душушъду абуруз татрин, талышрин, эрменирин ва къурдерин къешиенг чешнейрин гамарихъ галазни таниш же-дай мумкинвал ачу жедай. Гъакъикъатдан, им тариф авуниз лайхху кар тир.

АММА, гъайиф хъи, акъ жезвач. Азербайжандинбур (яни тъуркверин) лугъузвай, гъакъикъатда авачир гамар къалуриз кланзаяв. Амма бинелу халкъарин устадрин къуьнне чешнейрин гамар азербайжанбинбур лугъун кутугнавай кар туш. Гъавиляй дуныяды гъич санани Азербайжандин гамар лугъудай келима ишлемишвач.

Raymond Bernarbout, Ralph Kaffel, Kurt Erdmann, Ian Bennett, Daniele, Georg O Bannon, Doris Eder, David Dlack, Philip Bamborough, Niclos Fokker - абурун вири гамарин, къилди къаҷуртла, Кавказдин гамарин тариҳдин рекъяя тъвар-ван авай пешекаря. Амма винидихъ тъвар къунвай

1,2 млрд манат чара ийида

Тайин мурадрихъ элкъурнавай “Хуърерин мулкарин алай аямдин къамат” программадин сергъятра аваз 2020-2021-йисара Ахъцеъя ва Сулейман-Стальский районар виллик тухун патал 1,2 миллиард манатдилай виниз тақъатар чара ийида. Идан гъакъиндай республикадин Кылин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Дагъустандин Минсельхозпродда къиле тухвай совещанидал тайин мурадрихъ элкъурнавай программадин сергъятра аваз хуърерин чкаяр комплексидаказ виллик тухуниз талукъ проектар хъяльнин месэла веревирдна.

“Дагсельхозстройдин” директор Мегъамед Юсупова малумарайвал, республикадин къве райондин мулкарал яшайищдихъ галаз алакъалу ва инженерный къурулушрин имаратар эцигун ва абур алай аямдин тадарак-ралди таъминарун пландик кутунва.

Программадин асул макъсад ФАП-ар хуърерин агъалияр патал 6 километрдилай гзаф яргъяз къакънатава тахъун таъминарунай, хуърерин 95 процент агъалийриз интернетдикай менфяя къачудай мумкинвал гуникай ва 80 процентдив агакъна агъалияр хъвадай целди таъминарунай ибарат я.

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Ватандашвилин буржи

За газет хъиниз жуван хуъръунвийриз, районэгъльриз, дишегъли - диде яз, вири дидейриз эвер гузва. Газетдин юбилейдин ийсуз - виниз тир тираж! “Лезги газет” чи балайриз хъсандиз хайи чал чирхунин карда важибул тақъатрикай садя.

► 2

ЖЕМИЯТ

Щийи кукъушрихъ...

Эгер везифаляр тамамариз жезвачтла, къеваладилай эллячун лазим я. Жергэедин агъалийрин талабунар гъисаба тақъазвай душушъшар са Махачкъалада вая, маса ше-гъеррани, районрани гъалтзава. ОНФ-ди, сифте нубатда, гъа ихътин душушъшар винел акуйдазава ва серенжемар къабулунин къайгъуда жезва.

► 3

ЖЕМИЯТ

Баркаллу макандин баркаллу рехъ

Сулейман-Стальский район, гъакъикъатдани, камалэгълиринни шауррин макандя. И кар ихтилат вичикай физвай ктабдин хъсандиз субутзава. 336 чиникай ибарат яз ақвазнавай энциклопедия хътичин ктабда райондин тарихдикай, медениятдикай, тъвар-ван авай ксарикай, абурун алақъунрикай гъунаррикай, жуъребажуъре хилера зеъгъмет чуугурбурукай... ма-луматар гъатнава.

► 4

МЕДЕНИЯТ

Жуван ивириин къадир жен

Абуру члип лезгиляр лугъузвай. Абурун бязибуру “лезги” гафунал “Дагъустан” лугъудай келимани алава хъийизвай, яни абуру Къубадин агъалияр тушир, гамаралди сафдаяр авун патал вацун мутьку патай къевзай агъалияр тир. Амма абурун гамар гъам еридал, гъам ишлемишнавай чешнейрал гъалтайла, Къубадин гамарихъ галаз гъалтайла туш жезвай. Лап хъсан гамар Мирагъай гъизвай.

► 8

УМУМЪР

Дурумлу зегъметдин нетика

“Дагъустан Республикадин физический культурадин лайхху работник” тъвар мубарак авуналди, наз Альберт Межидо-вахъ ва адан гъилик веरдишивилер къачузвой спорсменрихъ чемпионатрани турнирра мадни еке агалкъунар хъана кланзаяв.

► 10

ХАБАРАР

Хайи чалахъ, милливилихъ...

“Интернет себеб яз, заз жуван лезги чалални къильз чир хъана. Пуд-куйд ийис къван я за лезги чалал шицар тесниф”, - лугъузва Намика... Гъурбатда хайи чалахъ, милливилихъ ялза вай ватанэгълидихъ чаз анжах сагъвал ва агалкъунар хъана кланзаяв.

► 12

► 8

Жавабдарвилиз чугвада

Дагъустандин Кыл Владимир Васильева тухтай нубатдин совещанидай налогар гун тийизвай вири ксар квалахдилай алуддайдан ва уголовный жавабдарвилиз чугвадайдан патахъай таъкимарна.

“Гила чна чипин чехи дараматар лазим тир гъалда учетда эциг тавунвай ксарихъ, пъакни газдикай, электричестводикай ва цикай менфят къачуз, гъа са вахтунда контроллеризз ришветар гунилай гъеरи маса пулар ерли гун тийизвай бизнесменрихъ галаз квалах тухуз башламища. Регъбервал гудай къулгугъурал алай ксар за гъеле таъкимараиди я: налогрин рекъяр учетда авачир имаратра яшайишдин жигъетдай ийизвай къуллугърикай менфят къачунин квалах тешкилнавайбүр чна жавабдарвилиз чугвада. И месэлэяр чна къевелай гъиле къазва ва галай-галайвал гъялда. И квалах заправкайриз талукъ яз гъик къиле тухванта, гъакл тешкилнайтла кланзавай. Чахь заправкадин 58 комплекс ава. 2018-йисуз чалай абурувай къачувай налогрин къадар 20 процентдин артухариз алакъяна”, - лагъана региондин руководителди.

Адан гафаралди, гъа ихтиин квалах квачин къапар цвазвайбүрхүр галазин тухуда. “Са тимил вахтарилай чна квачин къапарал чипар эцигда. Квачин къапар гъазурзавай хейлин ксар чеб чеплай “хъендикай” хечиза-

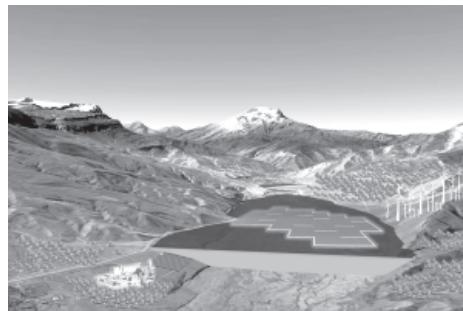
ва, члиз налогрин ва маса жуърейрин къе-зилвилер ийдай рекъерихъ къекъевеза. Ахтингбуруз чна къумек гуда. Чиновникар ва абурун гъилик ксар чеб чеплай учетда акъвазайтла, чна гъабуруни къумекар гуда. Исятда чаз гереказвайдай инсанар дустгай авун туш. Чна хейлин месэлэяр, гъа гъисабдай, мектебрихъ галаз алакъалу месэлэяр гъялун патал республикадин бюджет ахцурдай рекъер жагъурун герек я. Аялриз дульгүн шартыар тешкилиз тежезвай халкъдин ва гъукумдин къимет гъихътинди хурайр?”, - малумарна Владимир Васильева.

АЗС-рин квалахдикай раҳадай члавуз ада “хъендикай” хечинавай заправкадин комплексрин руководителрихъ галаз икърапар кутгуннавайди ва абурун налогар къачуниз талукъ сертификатар ганвайдай рикел хканы. “Месэладин патахъай чна прокуратурадихъ ва маса къурулушкихъ галаз меслятар авуна ва чна хъанвай икъардал амал ийда, вучиз лагъайтла заправкайрин иесийри налогар гузва, гъакл хъайлайла, нубат алазни, алажини абуру къевера тунин чарасувал авач. Налогар гун тийизвайбүрз талукъ месэладай чна къил акъудда. Налогар гузвойбүрз лагъайтла, къумекда, гъик хъи, общество вилик финин асул бине тир налогар гузвойбүр хүн - им гъукумдин вилик акъвазнавай везифа я”, - лагъана республикадин Кыли. Ада къейд авурувал, им ян тагана тухудай, гъина лазимвал аватла, гъана къеви истемишнар авунанди тухудай квалах я, гъина инсанар месэладин гъавурда акъзватла, абурун вири жуърейрин къумекар гуда.

Республикадин руководитель инанмиштирвал, къабулзаявай серенжемрин нетижада йисан къене бюджетдиз къевзвай доходдрин къадар артух жеда. Идалайни гъеरи, гъеле исятда бюджетди шаз гъялис хъайдалай газа месэлэяр гъялдай мумкинал гузва.

Самур вацал ГЭС-ар эцигда

Дагъустандин властри Самур вацал гъевечи ГЭС-ар эцигунин проект уймуздиз къучурумишун пландик кутунва. Проектдин сад лагъай пай къилиз акъудун яз, къве плотина авай са ГЭС эцигда. И кардиз серфдай инвестицийрин къадар 6,6 миллиард манатдив агакъдайвал я, хабар гана, ТАСС-диз интервью гудайла, РД-дин Гъукуматдин Председателдин сад лагъай заместитель Гъажимегъамед Гъусейнова.

“Дагъустанда жезвай еке дегишвилерин, республика квачел акъалтунин лишан яз, инсаныз регионда еке эцигунрин квалахар акуна кланзавай. Чаз гележегда ихтиин эцигунар акъвазва - инал ихтилат Самур вацал гъевечи

ГЭС-ар эцигунай физва. Алай вахтунда республикади вичихъ гидроэнергетикадин жигъетдай авай мумкинвилер анжак 30 процентдин ишлемишава. Гъаниз килигна, чна, ракъинин, гарун ва цин энергиядин къуватар сад авуна ишлемишава, энергетикадин кластер арадал гъун плантамишнава”, - лагъана Гъусейнова.

Адан гафаралди, сад лагъай паюна са ГЭС эцигда. Гележегда абурун къадар 7-дав агакъун (170 МВт-дин гужувал аваз) мумкин я. “Алай вахтунда чна проектдин вири терефар ахтаршишава, адаа Сбербанки разивал ганва, финансриз талукъ месэла мукъофиди ахтаршиш давам жезва”, - къейдна ада.

Алай йисан февралдин эхирра республикадин гъукуматди Дагъустандин властри Азербайжандикхъ галаз сергъялдай алай Самур вацал пуд гидрогъалтка тукъурун пландик квайдакай ва гъевечи генерациядин жигъетдай “РусГидродикхъ” галаз санал “рекъерин карта” тъазурнавайдакай хабар гана. Амма Самур вацал эцигиз кланзавай цийи ГЭС-рин проекттар гъелелиг энергетикадин компаниядик инвестицийрин программадик кутунвач.

Цийи регъбер

“Дагъустан вилиди тухунин корпорация” ОАО-дин цийи генеральны директор Артур АЛИБЕГОВАКАЙ хъана.

Тешкилатдин цийи руководитель, МГУ-дин выпускник А.Алибекова квалахдикай рехъ энергетикадин эцигунрин хилен “РусГидро” ЭСКО ЕЭС компаниядик башламишна.

2016-йисалай алай Кеферпата Кавказда ва Дальний Востокда гүнгүнча хутаз жедай энергетикадин рехъ вилиди тухунихъ галаз алакъалу месэлайрал машгуул хъана, 2018-йисалай мулкар вилиди тухунин комплексный инвестицийрин “Дагъустан Республика Самурдин энергетический кластер” проект тъазурнин ва уймуздиз къучурумишнин квалах идара ийизва.

“Дагъустан вилиди тухунин корпорация” ОАО 2013-йисуз арадал гъайди я. Адан маќсад Дагъустан яшайишдинни экономикадин рекъяр вилиди тухунин карда къумек гун ва республикадиз инвестицияр желб авун я.

Виниз тир къимет гана

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай саласадиз Махачкъалада, Рассул Гъамзатован тъварунихъ галай Милли ктабханадин конференц-залда, “Республикадин милли дама” проектдин сергъятра аваз, СССР-дин композиторрин Союздин член, РФ-дин искусствойрин лайхху деятели, РД-дин хейлин шабагърин сагъиб Мегъамед Азизханович Гъусейнова галаз гуруш къилье фена. Ана республикадин яратмишнардайбурун, илимдин интеллигенциядин, жемиятдин векипри, студенти, багърири, адан яратмишнурал рикл алай газа ксари - Дагъларин улькведин жуъреба-жуъре халкъарин векили иштиракна.

Мярекатдин тешкилатчи - ктабханадин медениятдин программайрин отделдин къилин пешекар Ольга Алиевада кввати хъанвайбур М.Гъусейнован таржумагъалдихъ галаз танишарна. Махачкъаладин музучилище, Москвадин культурадин госинститут ақалтларай ада жуъреба-жуъре ийсара Дагъустандин күльтпросветчилишада муаллим, Дербент районда аялрин музшколадин директор, ДАССР-дин Гостелерадиокомитетда музыкадин радиопрограммайрин старший редактор ва къилин редактор, РД-дин культурадин министрдин заместитель, Дагъустандин операдини балетдин Гостеатрда художественный руководитель яз квалахна. Алай вахтунда М.Гъусейнов операдини балетдин Дагостеатрда музыкадин хилен заведующий я. Адан тъварцихъ хайди тир Рутул райондин Хъульпудрин хуре искуствойрин школа гала.

Композитор 200-далай виниз эсерин автор я.

Милли ктабханадин директордин заместитель Сарат Жабраиловада, “Республикадин милли дама” проектдин сергъятра аваз, ам кардик кваз алатнавай Зийисуз библиотекада Дагъларин улькведин бажарагълу рухвайрихи рушарихъ га-

лаз газа гурушаш къиле тухванвайди ва нубатдин мярекатдин “таксиркардин” бажарагъдин къетленвал къейдна.

Гъульянлай мярекат къиле тухун давамарай искуствовед, РАН-дин ДНЦ-дин Гъ.Цадасадин тъварунихъ галай ИЯЛИ-дин отделдин заведующий Эльмира Абдулаевада кввати хъанвайбур М.Гъусейнован яратмишнурал рикл алай газа ксари - Дагъларин улькведин жуъреба-жуъре халкъарин векили иштиракна.

Мярекатдин тешкилатчи - ктабханадин медениятдин программайрин отделдин къилин пешекар Ольга Алиевада кввати хъанвайбур М.Гъусейнован таржумагъалдихъ галаз танишарна. Махачкъаладин музучилище, Москвадин культурадин госинститут ақалтларай ада жуъреба-жуъре ийсара Дагъустандин күльтпросветчилишада муаллим, Дербент районда аялрин музшколадин директор, ДАССР-дин Гостелерадиокомитетда музыкадин радиопрограммайрин старший редактор ва къилин редактор, РД-дин культурадин министрдин заместитель, Дагъустандин операдини балетдин Гостеатрда художественный руководитель яз квалахна. Алай вахтунда М.Гъусейнов операдини балетдин Дагостеатрда музыкадин хилен заведующий я. Адан тъварцихъ хайди тир Рутул райондин Хъульпудрин хуре искуствойрин школа гала.

Мярекатдин вахтунда кввати хъанвайбур еке экрандилай композитордин эсеррикай (“Шарвил” операдай, “Мультьуббатдикай сконта” романсдай күсарва мсб.), гъакни Дагъустандин операдини балетдин Гостеатрдин оркестрдин солистка Айна Эмировади ва концертмейстер Гъзел Альмадовади тамамарай музикадикай лезет худдай мумкинал хъана.

Мярекатдин край чирдайбурун ва милли литературайрин отделди М.Гъусейнован эсерин выставкини тешкилнавай.

Ватандашвилин буржи

ОНЛАЙН - ПОДПИСКА: ЙИС ПАТАЛ - 300 м.

ЛГ-

ГЪАР СА КИАЛИЗ

www.lezgigazet.ru

ПОЧТАДАЙ - 917 м., КИОСКДАЙ 456 м.

2020 - ЙИС ПАТАЛ «ЛЕЗГИ ГАЗЕТ» КХЬИЗ РИКИЕЛАЙ АЛУДМИР!

Тамила САЛМАНОВА,
Мегъарамдуруйн район

шарикай газа малуматар чир хъана. Къе за а делилрикай жуван веледриз ахъязава. Абурун чин бинейрикай, тарихрикай чир хъун лазим я эхир.

Къанни сад лагъай асир телевиденидинди, интернетдинди, цифровой технологийринди яз гъисабзаватлани, газет чаз мукъява я, иллаки - жуван дидед чалал акътазавайди. Ам къелун хуш ва итижу я. Гъавиляй за “Лезги газетдихъ” газасадан алаакъа атуда.

За газет къхъиниз жуван хуруньвийриз, районэгълийриз, дишегъли - диде яз, вири дидейриз эвер гузва. Газетдин юбилейдин йисуз - виниз тир тираж! “Лезги газет” чи балайриз хъсандиндиз хайи чал чир хъунин карда важибул таътирикай сад да.

Гъурметтубур, я зун, я зи итим ваца-ваца мажиб къевзвай квалахдин иесияр туш, я карчияр, бизнесменарни. Амма жуван чалал акътазавайди, чиз багъа тир милли газет хъбин патал герек къевзвай къадар пул (са ведро шумья-шъяр) чиз гъайиф атанач.

Заз чи багъри газетдин коллективдихъ яратмишнурал рекъе мадни ва мадни агалкунар хъана кланзава!

21-ноябрдиз жуъреба-жуъре уълквейра Виридуңядын телевиденидин югъ къейдна. И вакъиадихъ галаз алакъалу яз мукъвара “Лезги газетдин” къилин редактор Мегъамед Ибрағымова “Дагъустан” ГТРК-дин жемиятдинни сиясатдин ТВ-дин рөгъбер, РД-дин сопредседатель, Урустдин Медиасоюздын Дагъустандын авай отделенидин председатель, республикадын Общественный палатадын член, ДГУ-дин электронный СМИ-рин кафедрадын заведующий Ильман Субъанович Алигулатоватохъ галазгүрүш къиле тухвана. Сульбетдин вахтунда абур Дагъустандын телевидениди авай, къилди къачуртла, милли вешаниди талукъ месэлайрикай, ОНФ-ди республикада къиле тухузвой къалахдай, телевидение интернетдин хъендик акатундай ва маса къарикай ракана.

Цийи кукшумпрах...

■ Гъуърметлу Ильман Субъанович, Къуне вири уъмуръ журналистика дыз бахшнава. Гъавиляй квезд алай вахтунда Дагъустандын телевидение, милли вешание, пресса авай гъал гъихътиндигъ ятла мукъувай чизва. Къенин йикъан гъакъикъат гъихътиндигъ ятла?

- 2019-йис къилди зун ва гъакъни “Дагъустан” ГТРК-дин вири колектив патал лишандуди хъана. Пара агъайна шартлар чна аналитикадин “Акценты” твър алай программа эфириз акъатайдалай инихъ 20 иис тамам хъун къейдна. Керчекдиз лагъайтла, юбилейдиз талукъарнавай къильдин мянрактар ташкилнаваир. 20 иисан къене къиле тухванвай къалахрн нетижайр къуниз, проект арадад гъунин кардик пай кутурбуруз бахшнавай маҳсус выпуск гъазурна...

Мумкинвилай менфят къачуна, заз къе мад сеферда “Акценты” программадиз экв акунихъ галаз алакъада хайи инсанрин твъарар къаз къланзана. Абурун жергеда айсара “Дагъустан” ГТРК-дин председатель Мегъамед Гъамидов, РД-дин милли политикадин, информациядин ва къецепатан алакъайрин министр Мегъамед-Салигъ Гусаев, РД-дин Госсоветдин ва Гъукуматдин пресс-къуллугъдин рөгъбер Эдуард Уразаев, сиясатдин илимприн докторар, профессорар Абдулла Мегъамедов ва Абдул-Насир Дибиров, экономикадин илимприн доктор Сергей Долохъян, профессор Мустафа Билалов, сиясатдин ва жемиятдин машгъур деятели Имам Яралиев, РД-дин Халкъдин Собранидин депутатар, Общественный палатадын членар ва масабур авай...

Эхиримжи ийсара, чи уъмурда хъиз, Дагъустандын телевиденидани газа дегишвилер къиле фенва. Цудралди цийи каналар пайды хъана. Цийи лагъайтла, вири уълкве рекъемрин (цифровой) телевиденидада элячына. Электронный СМИ-яр вилик финин карда и вакъия цийиди, ери авайди хъиз къабулиз жеда. Гъелбетда, и карди руъъ кутазва, амма Дагъустандын телевидение патал алай вахт са акъван хъсанди туш...

■ И месэладакай тимил гегъеншидиз раханайтла, къланзай.

- Эхиримжи ийсара чи гуя вилер акъална къалахзана. Тамашачийрин алем, абурун игътияжар чиран патал са жуъредин хабарар къунари (опрос) тухузмач. Са вахтунда и къалах къайдадик квай, тамашачийрихъ галаз гурушшар тешкилзай, абурун меслятихъ яб акалзаявай.

■ Ильман Субъанович, зи фикирдалди, телевиденидихъ виликдай хътин машгъурвал амач. Алай аямдин СМИ-рин къурулышда интернет зурба къурулышдиз элъкъенва. Тамашачийрин къадарни къвердавай тимил жезва. И кардин вилик пад къаз жедани? Къуне гъикъ фикирзая?

- Делил делил яз амуъзана. Эхиримжи ийсара соцсетар вилик акатнава. Цийи хабарарни сифте нубатда соцсетра, жуъреба-жуъре изданийрин сайтра пайды жезва. Им чи йикъварин гъакъикъат я. Ихътин шартлар телевиденидин кесерлувал хъун патал федеральный, регионрин канапри хабаррн сиясат дидбай дегишина, цийи къайдаяр суракъя къланзана. Гъелбетда, и карда яратмишавайбурун колективдин, къиле авай рөгъбердин пешекарвилелай газа месэлайр аслу я. Мадни, цийи вири итижлу программаяр арадал гъунин игътияжара. Мисал яз, республикадин канаприн хабаррн передачайра экъунайл няналди гъа са къалубдин сюжетар тик-рэзана: заседанийрикай, совещанийрикай, гъукумдин викилприн гурушшаркай... Тамашачидиз сугъул жезва ва абур телевиденидин программайриз килиг хъийимач. Нетижада чи гъилий гъар йисуз вишералди тамашачияр акъатзана. Бес вуч иида? И суал гъелелиг ачуҳди яз ама...

■ Милли прессадакай вуч лугъуз жеда?

- И хилени месэлайр пары ава. Абурун къилинди девирдихъ галаз кам-камуна аваз физ алакъун я. И жильтедай республикадин бязи газетрин редакцийри XXI асирдани, къуне къайдайрал амал ийиз, къалахун гъайф къведай кар я. Нетижада йисалай-суз тиражар агъуз аватзана. Къелзайдал агакъадалди, хабар къунгъне жезва. Цийи къайдайрал элячынайбурун авачиз туш. И кардал за дамахни ийизва. Амайбурулай тафаватлу яз, “Лезги газетдин” редакциядилай сайтдин къалах хъсандин ва йигиндин кардик кутаз алакъанава. Амайбурулай чи милли газетдин сайтдин гъахзайвайбурун къадарни газа я. Анжак и агалкъунал рази хъана акъаззана виже къведач, цийи кукшумпрахъ фин перек я.

■ Къун хътин пешекарди чи къалахдиз виниз тир къимет гунал чна дамахзана. Сагърай! Ильман Субъанович, малум тирвал, Къун ОНФ-дин сопредседательрикай садя. И къурулышди Дагъустандын гъихътин къалах къиле тухзва?

- Вири гекъигайла къатлуз жеда. Со-ветрин девирда халкъдин гузычилли къурулуш менфяглуди яз гъисабазавай. А къуватди, райондилай гатлунна, федеральныдал къведалди, вири дере-жайра къалахзавай. Халкъдин викилри (контролери) ахтармишунар къиле тух-вайдалай къулухъ жуъреба-жуъре хи-лера рөгъбервал гудай къуллугърал алайбур жавабдарвилиз чукур мисалар кълмай къван гъиз жеда. Чи йикъвара ОНФ гъа ихътин къурулуш я. Адан къиле уль-кведин рөгъбер Владимир Путин акъаззана.

Дагъустандын ОНФ-дин сопредседатель хъун жавабдар везифа я. И къалах халкъдин фронтда зегъмет чулагвазтай вирида гъиссана. Гъавиляй гъар сад чепл ихтибарнавай везифайриз намуслувилледи эгечъзана. Са мисал гъин. 2-ноябрдиз къвайи къати марфари республикадин меркездин са шумуд къучеда тамам вацаар арадад гъана. Цудралди къвалер эквер авачиз амуъзана. А юкъуз за газа зенгер къабулна. Зенгерзайбурун чин наразивилер къалурзавай. Абурун гъавурда акъаззана. Инсанар экв, газ, чим авачиз амуъзана. Абурукай газафбурун зенгериз шегъердин ЖКХ-дин, къетен гъаларин (аварийный) къуллугърин, Махачкалин администрациядин викилри жаваб ганач. Им беябурчива!

Месэла жува гъиле къуниз мажбур хъана. Эгер везифа яр тамамариз жезвачтла, къалахдилай элячын лазим я. Жергедин агъалийрин талабунар гъисаба та-къазтай душушшар са Махачкалада ваъ, маса шегъеррани, районрани гъалт-зана. ОНФ-ди, сифте нубатда, гъа ихътин душушшар винел акъудзана ва серен-жемар къабулунин къайгъуда жезва.

■ Къун Дагъустандын здравоохраненидин жемиятдин советдин къиле акъвазна газа вахт алатнава. Алай вахтунда республикадин и хел авай гъалдиз Къуне гъихътин къимет гуда? Ана месэлайрн бес къадар ава. Абурун гъялун патал министерстводин рөгъберри тъйхътин гъерекатар къиле тухзва?

- Совет 25 касдикай ибарат я. Абурун гъар садахъ уъмурдин тежриба ава. Са шумудан твъарар къан: ДГУ-дин ректордин къумекчи Альберт Алиметов, “Медиа профиль” журналдин къилин редактор Миная Казимова, здравоохраненидин хиле къалахзайвайбурун профсоюздин рескомдин консультант Агъамегъамед Хаметов ва масабур. Чипи и хиле зегъмет чулагвазчанни, абурукай гъар садалай авай гъалариз къимет гуз, бязи месэлайр гъялунин карда меслятар къалуриз алакъазана.

Месэлайр, гъакъикъатдани, пары ава. Бязибур дукхтуррилай, азарханайрин къиле авай къасрилай аслубур я. РД-дин здравоохраненидин министр Жамалудин Гъажибрагимоваз гъалар дидбай дегишишар къланзана. Киш ва гъяд йикъварин амал республикадин шегъерра ва районра авай мединайрайзиз физва, къалахдиз къимет гузва, меслятар къалурзава, къалахдай ашкъи авачирбур къуллугърлай алудзана. Аи гъахълу я ва и рекъе чна министрдиз къумекни гуда.

Тешкилтувилин месэлайрн авачиз туш. Къилдин поликлиникайра гуфтъу, дар са кабинетда 3-4 дукхтурди азарлуга къабулзана. Дегълизра еке нубатар арадал къевзва, сятералди документрин суракъра жезва. Бязи азарханайра къалахзайвайбуруз вахт-вахтунда мажиб гузвач. Им вуч лагъай газа я? Икълди зун лазим туш!

Чахъ инлай къулухъни министерство-дин рөгъбердихъ галаз санал республикадин здравоохраненидин хиле къайдада тун патал къалахдай къаст ава. Авай кимвилерикай, рехъ гузвай гъалатрикай СМИ-ра, чунъухъ тавуна, къында. Macakla хъун мумкин туш! Вирина къайда-нисам, адалат, жавабдарвал гъис авуна къанда.

Веревирдер Искусстводал ашукъ ятла...

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

И веревирдер къиниз зун чи сегънейрилай мукъвал-мукъвал ван жезвай манири мажбурна. Артистрин, ашукърин твъарар за къазвач, абур чахъ газа ава. Къадардиз килигна къимет гайтла, акъл жеда хъи, манидани маъкамдал, сегънедали майданрал чи газа рикл ала, искуство къанзана.

Амма концертрин заприз, театрдин тамашайриз, музайризни библиотекайриз, искуствоудин устадрихъ галаз гурушшриз къевзва, газетни журнал, ктабар къаузваи ван келзайвай тегъерриз килигна къимет гайтла, искуствоудал ашукъбурун къадар са айван виле ақвадайди туширди гъасята гъисса.

Зун гъелелиг хъзерин клубрикай, библиотекайрикай, культурадин къвалерикай, маҳсус мектебрикай рахазвач. Культурадин къалахзавай идарайрилай агалнавайбур газа гъалтда. Къуллугъчияр винрина авайди я.

Искуствоудал ашукъбур чи адетдин мектебрани амайди хъиз туш. Гъич сана хъайтлани ихътин десте (фольклордин, хореографиядин, театрдин, живописдин, устадвиледи келдайбурун) кардик ква-лагъана, ван жезмач. Авайди тир абур чи гъар са мектебда...

За къатлузайвал, ихътин къалахар тешкилнин вахти, пулдин тақъатарни (гъич тахъйтла, абурун руководителар, муалимар ашкъилимишун патал, маҳсус пек-партал къачуз, музыкадин аллатар, живописдин рангар, ширер, чарар къачуз) бес жезвач. Пулсуз къалахрик къиль кутаз къанзамач. Девир масад - манатдиз икрамдайди хъанва.

Дугъриданни, са меҳъерал фена, алакъизни, алаъ тийизни, манияр лагъайтла, синтезатор кутуна, маъкамар ягъайтла, са хейлин пул жезва. Аялрихъ галас къалахна, низ вуч гузва?

“Шаирни зун, композиторни зун я”, лугъудайбур гъикъван хъанва! Майданрални гъабур газа жезва. Искуствоудивай, халисан музикадивай, милли къулеривай, сегънедивай яръабуруз гъа “устадар” кар алайбур хъиз жезва. Икъван рөгъятвиледи музыка тукъуриз, лугъуз, абуруз ябни гуз хъайла, жувани и кар вучиз гъилье къадач лугъудайбур газа жедачни?

Эхиримжи вахтара манияр лугъузайвал газа артистри ни вуч лугъузайвал ятла, гъавурда ақвадач. Сегънедал хурув чуңгуър къунвай ашукъ аквада, ван жезвайбур лезги чуңгуърдин сесер туш. Цавар рахадай ванер я! Ихътин концертдин нубатдин сефера искуствоудал рикл агади хъфидач.

Гъагъ-гъагъ ван къевдай гафарни айван “устадвилди” тукъуризайвай я хъи, эгер къилдин твъарар алачта, вири са рушакай ва я са гададикай лагъанвай я хъилен гафар, я паркутар, я шел-хвал хъиз жеда.

Амма искуствоуди, иллаки маниди яб гузвайдан руъгъда звал тун, ксанвайдини ахварай авудун, рекъизвайдални “чан хун” лазим тирди риклай алудзава.

Къуне гъич тахъйтла чи къунгъе устадрин - Рагъимат Гъажиевадин, Дурия Рагъимовадин, Айдунбек Камилован, Ашукъ Ширинан, Абууллагъан, Сакитан манийриз яб хъе! Абурукай садрани са касни бажагъат икрагъ жеда. Жедач ахътина кар! Абуру лугъузайвал манийрин чаларни гъакъван таъсирилубур, рикл, мефтьерив къалахиз тадайбур я. Етим Эминанни Стаг Сулейманан, Хуърут Тагиринни Шагъ-Эмир Муродован, Шихнесир Къафлановани Ализа Саидован чалариз яб це! Абурукай кваза фашалвал, пичивал, усал фикирар жагъидач! Абурул къуллугъдайтанвай чалар-манияр я...

Искуствоудал ашукъбуру ада згуърметда. Пул къевдай хилез элъкуриз алахъда. Чуру чаларини цуру сесери милли искуство садрани девлетлу, къуватлу ийидач. Къуне гъич тахъйтла и мукъвара чи къилин телеканалрай къалахдай зурба композитор Александр Пахмутовадин юбилейдин концертдин яб ганайтла, аквадай хъи, ана гъич са манини усалди авачир. Акъван еке оркестр газал язвайтла, манийрин тъар са гафунин гъавурда акъазвай.

Искуствоуди (гы хел къачуртлани) фашалвал, усалвал, тлебиатдивай яръавал якъабулда. Гуж гъалиб ийиз хъайтла, алай аямдин сегънедин “Цийи гъеттери” хъиз, искуство рекъида. Чаларни кважада, музыкан. Абурул газа милли къулерни, сегъненярни тахъай мисал жеда. Чи саки иччи запра къиле физвай концертрини, тамашайрини, фонограммайри басмишарзай килигунрини и кар субут-зава. Икъл тахъун лазим тир...

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Рикел хизивайвал, рагъметлу Мегъарам халу газаф сабурлу, рахазвайдахъ дикъетдивди яб акалдай камаллу инсан тир. Гъамиша члиз күмекар гуз хъайи совхоздин ківен-ківечи бригадир Мегъарам Бутаев хурульвириз хъсан насыгъатчи яз чидай. Ада зъар са къюстанви зельметдал рикл алайди хъана кландин. Икл хайила, лугъудай Мегъарам халуди вичин гъилик квалахздавай же-гыл флялейриз, "санлай вирижемятдин гъал-аъвал хъсан жеда, сад масадал пехил жедач, риклерик шавал акатда. Меслят, дуствал авай хуру абад жеда, инсанарни - хушбахт". Хайи хурузъз баркаллудаказ къуллугъ авур Мегъарам Бутаев гъамишалугъ рикел хүн яз, къадир чидай жемятди хуруун са къучедиз адан тъвар ганва.

Бубадин тарсар рикле аваз...

Камаллу бубадин насыгъатар, гъелбетда, эвелни-эвел адан веледри къабулздавай. Чехи хва НАСИРА Садра бубадивай вич гъавурда тун тълабнай:

- Даҳ, вунани, баҳдини лугъузва: "Хъсанвал авуна, гъульузни гадара". Ам гъульуз вучиз гадар-здавиди я, эгер хъсанвал ятла?

- Им лезги халкъдин мисал я, чан хва. Чи халкъдин камалувал къалурздавай мисал. Килиг, баркаван яд галаҷиз инсандинай яшамыш жедач. Я багъ-бустанни, магъ-сулрин никлерни амуқъада, чна не-фес къачузвай гъавани. Чаз чилел гъакъван герек баркаван ятар, ва-циарни булаҳар хъана, юғди-ифиди гъакъл гъульузъз аваҳзава. Гъайиф чуగуна кландач: яд, ракъин нура-рик бугъадиз элкъевна, умъур давам хъун патал мад чилерал хъевза. Аллагъ-Таалади умъур гъакъл тъкулърнава. Хъсанвални инсандин умъурда, яд хъиз, чарасуз затл я. Са гъерезни авачиз жува хъсанвал ая. Вуна авур хъсанвиял вав хъсанвал агақъадни, агақъадни фикирмир. Гыкк хайитлани, "гъульузъз гадарайтлани", ам вав, ви веледрив агақъаздавиди я.

Маса сеферда Мегъарам халуди вичин рухвайриз лагъанай: "Зи будади - кү чехи Бутаев бубади лугъудай. Инсан, квач галукъина, та-табар хъана, алуқ тавун патал рекъел алай са къван къерехдиз ақъудунни вуна ийизвай хъсанвал я. Пак табара лугъувайвал, и карни Аллагъ-Таалади са суваб яз къизва".

Мектебдиз физ, Насира муаллимрив илимдин тарсар чирзайвай, квалае бубадивай - умъурдин, камалдин тарсар. А тарсари адан гележег, къисмет тъкулър хъуна къетли роль къугъвана.

Насираз, вад ийса авай аял яз, кіелиз чир хъана. Муаллимвиле квалахздавай дидеди чирна. Къиз чир хъайи сифте газаф "диде" тир. Школада вири тарсарай "вадар" аваз келевайт чехи хва квалин майишатда бубадин халис күмекчи хъана. Ціуд къил хизандиз хурун чкада багъ-бустан, мал-къара авачиз четин жеда. Дарвал тахъун патал Бутаеви хъсан майишат кутунтай. Буба няналди совхоздин чульда квалахал жезвайла, квалин майишатдин хейлин крап дидихъ галас аялри кыле тухузва:

мал-къарадихъ, багъдихъ, салахъ гелкъевзвай, бельерар, гъайванриз гудай векъер кваштазавай. Чешне къалурздавайди Насир тир. Къучедиз ам тимил экъечдай, мектебда ла-гъайтла, ам лап хъсандин келевазава-бурун жергеда авай. Зельметдин къадир азас гъа аял чавалай чир хъанай.

Виниз тир къиметар аваз мектеб акъалтларна, Насир, автодорожный институтдик экъечдай лагъана, Киев шегъердиз фена. Белки, фикирнай жеди же-гылди: "Эгер рекъел алай са къван, кесек къерехдиз ақъудун суваб кар ятла, вучиз жуван вири умъур суваб кардиз - рекъел тъкулърнин башх ийиз жедач къван?" Имтигъанар хъсан къиметралди вахкуналди, Насира вичин къилихрин бинеда диде-бубади гайи тарсар, гъахълувал, дуъзвал авай Насир Бутаева "девирдиз килигайвал" вазъ, михъвилелди, на-мус хвена квалахздава.

Квалахдин еридикай рахайтла... Фикир це. Москва чи улквела эци-гунрин хиллай виридалайни вилик фенвай, лап хъсан пешекарар авай шегъер я. Меркездай Дагъустандин фирмадиз гъамиша заказар атуни "Экодорд" гъазурздавай проектирин

Къени мурадар къилиз ақъудай къастунал къеви хъухъ", лагъай бубадин тарс рикле авай Насира къетлана: зун я и институтдик экъечдай! Ам гъульузлудаказ Советрин Армиядиз фена. Чешнелу аскердиз офицерар гъазурдай училищедиз фин теклифнай, ам рази хъанач. Къве йисалай мад Киевдиз хтай Насир вичин рикл ацуканавай вуздин студент хъана.

Институтда келевазавай вири йисара Насир Бутаева вини держадин стипендия къаузвай. Автомобилрин рекъель, магистралар, мулькъвер, тоннелар эцигунин ва проекламишунин рекъяй инженервиле пешедин иеси хъайлла, ам "Дагъавтодор" управленидиз инженервиле къабулна. Къве йисалай дарин чирвилер авай бажарагълу пешекар "Росавтодордн" руководстводин теклифдади управленидин къилин инженервиле къуллугъдал тестикъарна. Гъа са вахтунда Насир Мегъарамовича ДГТУдин преподавательлени квалахздава. Ам и университетдат Госкомиссиядин членни я.

Хейлин йисара къилин инженервиле квалахздавай Н. Бутаеван гульгуль республикада рекъерин ва абур тъкулърнин ериди тухарзацияри. Ада институтда чирай асул пешекарвал "автомобилрин рекъель, мулькъвер... эцигун проекламишун" тир. Гъавиял тежрибул пешекардиз проектирик жезвай вири нукъсанар, бязи вахтара "къенятунин мураддалди" къасуҳдай кутунвай нукъсанар ачуҳдиз ақвазвай. Ада и кардал гъамиша наразивал ийизвай. Амма им 90-йисарин эхиримжи, цийи асиридин сифте къилерин девир тир. Вуна низ вуч субутардай? Насир Бутаев рекъель тъкулърдай, проекламишдай къилдин фирма тешкилдай фикирдал атана.

Гъа икл 2005-йисуз Дагъустанда ОАО "Экодор" фирма арадал атана. Насир Бутаев адан генеральный директор я. Сифте йисара ана 20-25 касди квалахздавайтла, алат вахтунда колектив 45 кас пешекарикай ибарат я. Асул квалах рекъель ва маса эцигунар проекламишун я. Фирма гилан аямдин технологирин цийи квеникъечи тадарак-ралди таъминарнава. Къазанжийрикай рахайтла, абур чехибүр туш. Вучиз лагъайтла, Н.Бутаев инанниш

тиравал, гъар са карханадиз къазанжир гъизвайбур ана зельмет чуг-вазвай инсанар я. Эгер абурун патахъай къайгъударвал тавуртла, игтияжар таъминардай зельметдин гъакъи тагайтла, ви гъиял квалахни къведайди туш. Фирмадин дуллухрин Чехи пай пешекарринг мажибар патал чара ийизва. Ина мажибарни гъвчибүр туш. "Чи директор инсандин, зельметдин къадир авай кас я", - разивалазва пешекарри. Ахпа тербиядин, вичин къилихрин бинеда диде-бубади гайи тарсар, гъахълувал, дуъзвал авай Насир Бутаева "девирдиз килигайвал" вазъ, михъвилелди, на-мус хвена квалахздава.

Квалахдин еридикай рахайтла... Фикир це. Москва чи улквела эци-гунрин хиллай виридалайни вилик фенвай, лап хъсан пешекарар авай шегъер я. Меркездай Дагъустандин фирмадиз гъамиша заказар атуни "Экодорд" гъазурздавай проектирин

Баркаллу макандин баркаллу рехъ

К.ФЕРЗАЛИЕВ

Чи машгъур камалэгъли, Дагъустандин халкъдин шаир, арифдарин арифдар Стәл Сулейман тъварунихъ галай районда ци зурба вакъиаяр хъана. Райондин 90 йисан юбилейдиз талукъ гегъенш мярекатар гурлувиленди, шадвилелди кыиле фена.

Райондин юбилейдихъ галас алакъалу яз, урус чалал акъуднавай чехи табдизни "Край мыслителей и поэтов" ("Камалэгълийринни шаиррин макан") кутугай тъвар ганва. Алај ийсуз юбилейдин вилик "Мавел" чапханада агъзур экземплярдин тираж аваз акъуднавай табдай райондин тарихдин рехъ, алат аямдин цийивилерни агалкъунар галай-галайвал аквазва. Ктабдал зельмет чугунвайбур А.ОМАРОВНИ М.БАБАХАНОВ я. Къейднавайвал, пулдин такъатрин патахъай Имам ЯРАЛИЕВАН мергъяматлувилин "Умуд" фондуни күмекна.

Сулейман-Стальский район, гъакъикъатдани, камалэгълийринни шаиррин макан я. И кар ихтилат вичикай физвай табдидин хъсандин субутзаза. 336 чиникай ибарат яз акъатнавай энциклопедия хътиң табдай райондин тарихдикай, медениятдикай, тъварван авай ксарикай, абурун алақунрикайни гъунаррикай, жураба-жуъре хилера зельмет чугурбуруй, шаиррикайни алимирикай ви райондун цукъ акъудун патал чин пай кутур ватанэгълийрикайни газф итижлу малуматар гътнава.

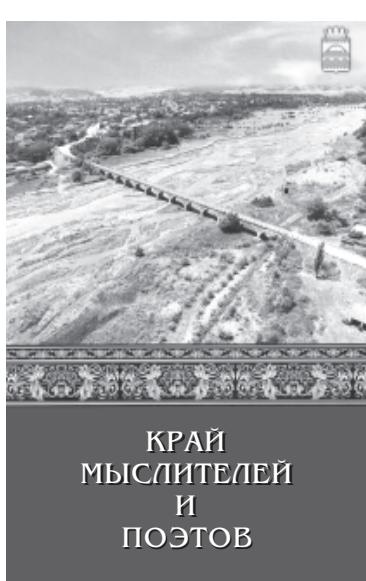
Са шумуд паонкай ибарат гегъенш ви рангуши шикирлди девлетлу табдидин сифте къиял къурулдуказ умуми малуматар ганва. Райондивай квелди дамахиз жедатла, гъадакай райондин къил Нариман Абдулмуталибова гегъеншдиз къхъенва. Къилди къаҷуртла, райондин энциклопедиядя "Абур райондин кыиле хъана", "Агъзур йисарин рекъерай", "Еке дегишвилерин девирда", "Район Ватандин Чехи дявидин йисара", "Дявидин игитар", "Хайи маканда", "Чи хуърер", "Зельметда машгъурб", "Ватандин къуллугъда", "Гъкуматдин ва жемиятдинни сиясадтин деятелар", "Илимдин алемда машшур райондин векилар", "Культура ва искуство", "Сеняктарвилер, гъилин устларвилер", "Райондин музейр", "Культурадин хиле машшур устадар", "Райондин векилар литературада", "Районда спортдин умъур", "Тъвар-ван авай сихилар", "Къенин йикъян район", "Эцигунрин, арадал гъунин рекъихъди" къилер гана, саки асиридин рехъ атланвай берекатлу, мублагъ мъялдин вири крарикайни гъаларикай келдайбур гъейрана.

Ктабдин эхиримжи чирна илимрин кандидатринни доктор-рин сияът ганва. И мъялдин агъалийрин арада медицинадин, экономикадин, педагогикадин, филологиядин, биологиядин, юриспруденциядин, физикадин, геологиядин, хурун майишатдин, техникадин, географиядин, химиядин, тарихдин, ветеринариядин, политологиядин хилерай илимдин кукушар мұттығъарнавай, алимвилин дере-жаяр къаҷунвай 283 кас малум я. Гила вун жемир гъейран! Белки, сияътда гъат тавунвайбүрни ама жеди.

"Тарихдин чинрай" къиль ганвай макъалада къейднавайвал, Сулейман-Стальский район къадим ва бажарагълу халкъди арадал гъанвай вичин къадим адетар, медениятва руығъдин иви-рар авай Дагъустандин гуричег, баркаван чайрикай сад я. Бул-далди ракъини чим гузай, багъларини тамарин атируни га-лай гъавадин күш шартла, михы ва менфятулла емишарни май-вайяр, тешигъи авачир хътиң гуричег тѣбиат, гъамга цин, гъа жер-гедай яз минералар квай, сагъардай чешмейр, газаф къадарда тарихдинни медениятдин имаратар ва, кылини, зельметдал рикл алай, мегърибанвилелди рафтарвалдай инсанар... - вири ибур 20-асиридин Гомеран тъварунихъ галай баркаллу чилиз - мъялдиз талукъ я.

1929-йисалай инихъ райондин кыиле Юсуф Герейханов, Мегъамеднеби Набиев, Гъажи Алиқберов, Абусаид Жафаров, Фрид Кисриев, Рамазан Юсуфов, Ибадулла Керимов, Шафидин Рахиманов, Абдулмуталиб Садиков, Сирахжудин Алдеров, Пирмет Мейланов, Зейдуплагъ Мехтиев, Ибадулла Тагыров, Алимет Мейланов, Мусаиб Агъмединов, Рудин Абакаров, Зейнудин Саруғланов, Гъамидзәфенди Нежведилов, Низами Бутаев, Имам Яралиев ақвазваза. Алај вахтунда гъар са реъяя агалькъунралди район абадвилихъ тухузвай Нариман Абдулмуталибов 21-рекъбер я.

Арадал гъанвай табдайбүр гегъенш къатариз итижлу жеда. Ам чи Күре мъялдин тарих асирий асириз тухудай, несирилай несирилал агақъардай хъсан чешме я.

КРАЙ
МЫСЛИТЕЛЕЙ
И
ПОЭТОВ

Мердали ЖАЛИЛОВ

(Эвел - 37-41, 43-46-нумраира)

* * *

Гар хыз гъахына дередиз
Яхцур гъил көй Шармуну...

Гъанвай мисалрай аквазвойвал, олищетворенийри уымурда тежедай хытин сүгъурдин краални чан гъизва. Эхъ, сүгъурдин ту-пәлни, сүгъурдин ахварни, сүгъурдин раҳунари (жейранрин, балқанрин, Экверал чан хүнни, жейран рушаз элкъуынни, күшран як түльна - вилериз экв хүнни, супарай диде, буба, свас раҳунни) - вири эпосдин чал девлетлу ва таъсиру ийизвай таътаря я. Гъа и карди эпос халкъдин маҳаризни, мифризни мукъва ийизва.

Эпос келун регъятарзавай алтирик сад адан бендер (кулләттар) түккүр хунынъ галаз алакъалу я. Вири кулләттар ирид гъижадикай (слогдикай) ибарат я. Цезура (ял ақадарун) сад ва пуд лагъай цара-рал ацалтава:

Ада вилик атай къван
Къена вири вагъшияр.
Туруналди гъилевай
Гъена вири вагъшияр.

“Шарвили” Эпосда

Чалан хазина

И царап масаклани кхыиз жедай:
Ада вилик атай къван къена
вири вагъшияр.
Туруналди гъилевай гъена
вири вагъшияр.

Эгер икъл кхъенайтла, 14 гъижадин (слогдин) яргыи царап келун четин жедай.

Гъакъикъатда эпос гъа ихтын сад-садаҳ галаз рифмада тунвай къве царапцин бейтерикай ибаратди я. Царап куруй ийиз къынни ам келун ва килем кхъенни регъятарзана.

Тек-тукъ царапара цезура дегиш жезва, ял ақадарна кланзана:

Мукъувай са дагъдин цөгъ
Фена, къуна гадади.
Булахдай яд хъваз, цөгъни
Чраз, түльна гадади...

Бендина са шумуд гъерекатдикай (Дагъдин цөгъ фена, гадади къуна, булахдай яд хъваз, чраз, түльна...) сүгъбет кылы физва. Абур ял ақадариз, тади квачиз келна кланзана. Масакла а гъерекатрин гъавурда ақадач. Эгер къвекъе царап яз кхъенайтла, абур келун генани четин жедай, чебни ширилдилай артух гъакаятдиз мукъва яз ақадай. Синтаксисдин таътарти чаз манадин гъавурда ақаз күмекзана.

Эпосда хейлиндиалогар, супаринни жавабрин сельнейри гъалтава. Ихтын сельнейр чехи эсердиз лап герекбүр я. Абуру гъерекатрик юзун кутазва, шикилрал чан гъизва:

- Вуж я ина авайди,
Заз инсандин ни къеэзва?
Инсан вичин ажалдихъ,
Зун инсандинъ къекъвезеа..

И царапара “инсан” гаф пудра тиқар жезватлани, чаз ам артух яз аквазвач. Гъар сеферда и гафунинъ цийи мана ава. “Инсандинни” (прилагательное) лишан я. “Инсан вичин ажалдихъ” (инал Шармуну патал “дүшман” мана), “Зун инсандинъ къекъвезеа!” (инал “гъуруч”, “недай сүрсөт” манаяр ава). Ихтын мисалар гаф я, абурул чун ақкваззавач.

Эпосдин чал мад са тақъатди къуватлу, келзавайдаз мукъва ийизва: адан саки вири бендера къушаба гафар тиқар жезва. Чебни - гагъ-гъа са манадинбур, гагъни - къарши манада ишлемишнава:

**Ирид сефер элкъуырна
Сүзгүрлү вил ярдилай.**

**Ирид сефер элкъуырна
Къуватлу гъыш ярдилай.**

(Вил элкъуырн - килигүн; гыл элкъуырн - тавази, гелкъуын)

Ихтын тиқар жынни, шикил гужлу авунихъ галаз сад хъиз, ширидин везинни, сеслувални арадал гъизва. Везин галаңирдакайни ширил жедач.

**Гар ақуырла юзадай
Къизилгульдин цүквер хъиз,
Яваш-яваши юзана
Эквер гъетрен эквер хъиз...**

И царапара гафар тиқар жезвайди хъиз, гъа сад хытин сесер (юз, из, уыквер, эквер, “е” сес, “р” сес) тиқар жынни вич вилиз таквадай затынин - гарун шикил, адада гъерекат арадал гъизва... Гъа са вахтунда сүгъурдин ахвара авай руш Эквер уях жезвай тегъерни виливай къатлоз жезва:

Са шакни алализ. Гъикл хъи, асирра душманар чи халкъ жуван чилеривай, къвалеривай-къаривай ийиз, адад лап къудратту, гъератту векилрикай магърум ийиз алакъана. Гъакъан чехи зулумризни дурум гана чи халкъди. Амма чил-ватан хвена! Багъри чал, адад девлетар хвена, уымур давамна! Къе чун а ирсинин сагыбар хъунин асул себебкарап чи къағыриман буба, улу-буба - Шарвилияр хайдал шак алач.

Тарихдин имтигъанра, асиррин яргъал къатара Шарвили сад түшир. Адан руть, къаст, къуршах авай рухвайр-пальливанар, пача-гъар гзаф хъана. “Шарвили” эпосдин сифте гафуна абурун хейлин тіварар куунва: католикос Виро, падиша Вараз-Григор, эмир Шагъиряр, падиша Жаваншир, католикос Исаэл, Вараз-Трдай 1, Гъажидавуд ва мсб.

Амма чи чилерал ағъавал авур душманрин тіварар хейлин гзаф я.

Бес ихтын шартара чаз Шарвили хытин, чандилайни гыл къачуна, са девлетдани, маса регъят-вилерани вил тун тавуна, Ватандин ва халкъдин азадвал хъуз, душманрин хуруз физ гъазур па-

дишагъ-полководец герек туширни? Гъелбетда, тир! И жаваб эпосдин вири паяри гузва. Шарвилияри (за санлай чи халкъдин вири дөвирин къегъалпиз икъл лугъузва) чун агудиз, сад ийиз, чи къуватар душманриз раиж ийиз хъана. Масакла чавай ихтын гүзел чилер, чи чехи руть, йакъван девлетлу чал, пак адетар, чи милливал хъуз жедачир.

Гилан дөвирда, гележедани ге-рек яни чаз Шарвилияр? Абур ге-рек тирди, вич кылы тухуз, гила 20 йис хъанвай эпосдин суварини субтава. Чи халкъдин векилар тир шайрри, гъикатчийри, драматургри яратмишнавай лап хъсан эсер-ра “Шарвили” эпосдин гелер давам жезва. Эпосдин бинедаллаз яратмишнавай поэмайрилай, драмайрилай гъейри, чахъ цийи шартара игитвилер тиқарзавай къағыриманрикай кхъенвай хейлин эсерар авайдакай чун виликин раханай. Гилан тиқарзава: Алибег Фатахов “Зарбачи Гъасан”, Алирза Сайдован “Уста Идрис”, Хурург Тагыран “Гъавадин пагъливан”, Забит Ризванован “Гъажи Давуд”, Къурбан Акимован “Гъай тахъай гъярай” ва “Яру Ярагъ” романар, Арбен Къардашан “Ахчегъ Мирзэ Алидин геж мұғыттуббат” драма, Ибрагим Гъульсейнован драмаяр, Ханбиче Хаметовадин сонетрин тажар, Мерд Алидин “Артур” поэма-повесть ва маса эсерар гъа жередай я.

Шикил чүгвадай, къаматар, ағвалилар, гъерекатар рангамишдай гафарал йалтайлани, ам гзаф девлетлу я.

Мад са кар: эпосдикай чи философиядин, филологиядин, тарихдин илимра хейлин раханватлани, эпос вич вучтун эсер ятла лагъанватлани, гъакъиатда ам тъар са терефдихъай ахтармишнавай, илимдадли кутугай къиметар ганвай чка авач. И кар чи алай ва къвемай несилрин алимрин хив ама.

Эпос школада келун ва чиран патални махсус программа, муаллимин, методистрин, алимрин теклифар герек я. Гъелелиг чи муаллимин гъилера авайбур сад-къве тарсуниз талукъ күсар-тикеяр, газетриз ақытатай сад-къве ма-къала я.

* * *

Гила чна жуван къалахдин эвел кылы эцигнавай суалар тиқарзава: авани чахъ Шарвили - ирит? Герек яни чаз ам?

Герек яни чаз Шарвилидин ве-сиар? Са шакни алализ.

“Күн алахъа инсанрин
Риклер дайм шад ийиз.
Күн алахъа эллери
Рекъер вири сад ийиз...”

Ихтын весидин метлеб са чла-вузни күгъне жедач!

Гъакъан чун эпосдиз мукъва хайлитла, йакъван ада чи руть, къанажагъ, эдебни деб, мариғат мягъкемарзава.

Сад хайила риклер чи
Хъвервал я Шарвили.
Чи виридан баҳтунинъ
Гелкъвервал я Шарвили..

Малла Эглер (1855-1934-й.)

* * *

Эглер, вун гүнгүнава, гъар затл акваз, гъич такакъаз, Вичин метягъ кәни са кас заманада гъич гатақаз. Халкъди негъда вич эхирни, къекъведа газа, меце жакъваз, Валаравай вак хыз экъечида, и фирягъ, дүзү улчук тақваз. Мичи хъайила, квахъай йикъан амуқда гъакл зиллет чүгваз, Манатни къве шагы са чан хъанава хы гила рекъел, Жибиндай гуз, фу нез йикъа, абас къачуз жуваз зерел. Пичхандал къенкъна, вири мягъет хъана, эгмишна күл, Ағдаш базар - “гъакк ужакъдиз” къватл хъжеда вири и пул Зизикай1 хана хтай къушун авай йикъа гъатнава хы, Хъсан гумрагъ саз жигъилар сад хүн иниз къанава хы. Күквар хъайи чка төхийз, чалагъандын дундава хы, Вилер хандакида ақана, ругъи-раван² юндава хы! Эхир къачагъвилер унис чулав хиял-фиқирзава, Я девлет, я ажал лугъуз, чувлера тъакл зикирзава. Аси таҳүй Ви рекъе чун, вуч лагъана халкънава чун? Архайн ая ман Вуна, чи ватандал гъалкънава чун. Буйни тар хытин игитар къапура сергердан авуна, Салам гуз, салам таъз, варарин сивел акъвазна, Къаратикин гъиле къуна, киц гатадай къа гъатнава.

Назим Эглер са къарыб угълан я, гъульетталди фейи.

Фим-фим ятла чир ийиз къан, къалахда луз къалда хъайи.

Несилка хажайла, гъилин цумар хъукъваз, ифей,

Гъафта къалахайла, гъамын масадаз тұна хъфей,

Чанта къуниз вегъєна икъл, къураба яз даим къекъвей...

1. Зизик - хуруну тівар

2. Ругъи-раван - акътазава руыг

Къузуздаз руш гун

Гъич рава жедани, икъл тақланда гун,

Яш барабар къведайды къанава рушаз.

Сев хытин къузуздаз, аман, зун гумир,

Чиг аял тушун зун и мукъва, нақъ, шаз?

Къузузы гъульуз фуниф бес и заз кълмани?

Гъикъда? Вұнда? Амуқна гъакл гъилер тұшаз.

Вуна вакди фикира, жери кар яни?

Разивал гун тақланда... Гъульуз фун хүш яз.

Ярғын ийфни куруын юғ гъикл ақъудда за,

А кылес зун шеҳиз, и кылес күн ишез.

Стіал алай сегъердин къацуу веък хытин,

Цүкверин ни галамай жегъил захъ төхез.

Сада-сад чун жеривал вердишар ийиз,

Хаму кард хыз тахъана, гуруышда къекъвезд.

За Гелхенрин піреривай ийидә тақлаб,

Вайзар ийиз, къанни цүл руш галаз, ишез,

Самар авай үчвал са къавал месик кваз,

Гъамар къавачи дайм зал, саклан эх төхез.

Цүвад үйсуз хөйи анар гъикл къузуздаз?

Эглер ама и алчакар жеривал жағынан...

Аким АБДУРАГЫМОВ

Балайриз

Къе сифте кам вегъезвайбор
Школадин гъаятдиз,
Къой квекай игитар хъуй
Гъукуматдин даяхдиз.
Гъикъван күнен кел авурта,
Гъам хъсан я күн къвализ.
Регъят фу атүй хуруъз.
Къел тавуна күчеда хъун,
Гъар садалай алакъда.
Чан балаяр, күнен кела,
Күн пашмандыз амуқда.
Кела, кела, мадни кела,
Им Ильичан веси я.
Чан балаяр, күнен кела,
Темпелвилиз акси яз...
Чалаз килиг чехибурун,
Кылес рехи хъанвайбурун.
Күн умумурдин рех дүз
Фирай,

Албан чалал ктаб

Яралы ЯРАЛИЕВ, Дербент шеър

(Эвол - 47-нумра)

И чина авай "усби", "гъебил", "шарвалан" гафар къенин лезги чала "руғъ", "тайифа", "пачагълугъ" хъиз дегиш хънана. Иней аквазивал Рана чкай албан "тъебилар" къватна, цийи Албан гъкумат тъххулыр хъувуна ва ада "Алупан къвал" лагъвана (Албаниядиз Ар-Ран гъавияй лагъвана). Гъльгульнай "къвал" гаф аватна "Алупан" амукънава ва гъдакайни "Алпан", "Албан" хънана. Критдин (пеласгрин) шикилрин къхинрикай садал "Луклав Алупа умунарай" жумла ала; ина Алуп са гъуц хъиз ганва.

Ктабдин и чина Дербент къледин "Къеввар" тъвар къалурнава. Тарихдин ктабра и тъвар авач лугъзува, анжах Дербент къледиз гъвъван тъвара ава: Каспидин варар, Албандин варар, Гуннрин варар, Чола, Чога, Чул, Чур, Сул, Дарбант (къеви варар), Баб аль-Абваб (чехи варар), Баб аль-Хадид (ракъун варар), Торе (варар). Темир къаплы (ракъун варар), Каҳулга (варар) ва ик мад. Ибурун арада чи фольклорда, Шарвили эпосда авай "Къеввар" авач. Интернетда Г.-Р. А.-К. Гусейнов тъвар алай садан "Дербент шеърдин тъвараркай" са макъала ава. Ада Чога, Чор, Джор, Чола тъварар булгар түркериendi я лугъзува. Ада къхизивал, эрменин тариххи Агатангелоса (IV-V виш иисар) Дербентдиз "Зовар" лагъвана. Къадим лезги чалара "о" гъарф авач, "Зовар" "Зувар" хъиз къелиз жеда ва гъамни "зу" ва "вар" гафарикай арадал атанва. "Зу" араб чалал "къвед" лагъай гаф я ("Зулкарнайн" - къве карч алай), "варни" лезги гаф я: "Къве вар".

Азербайжан чала цлаз "дивар" лугъзува, анжах къадим түркериин гафарганд (Древнетюркский словарь, Ленинград, 1969) и гаф авач. Түркиядн түркери цлаз фарсарин "ду" ("къвед") галаз "дувар" лугъзува, анжах фарсари гъам "ди-

вун пелел чехи са къеле ицекиз къил кутуна.

Уртууд зул. джилгъа пелел алай къеввар къледин винел атай заликар киммерикар хъана. киммерикари чурдиз члай йагъана къеле чукъуна. чурдин имил гзаф минитис имилан къил сад ваира чехи рекъин къереха хукун къуфал ала-мукъна..."

И чина къенни чи лезги чала амачир гзаф албан гафар ава: "имил", "къубали", "зилик", "гъебил", "гъеплесун", "тили", "гъилаб", "чим", "кили", "хиле", "киш", "заки", "шарвал", "сардум", "киммерикар". И гафарин ахъяониз чи макъаладин къадарди имкан гузвач.

Фикир це: "Къледин винел атай зиликар киммерикар хъана". Чаз тарихдин ктабрай чизивал, киммерикар (киммерийцы) сад лагъай гънила Гъвеччи Азиядиз чи эрадилай виликан VIII виш иисарин сад лагъай паюна Чехи Кавказдин рагъакидай патай, къвед лагъай гънила VIII виш иисарин эхирра ва VII виш иисарин эвэлра Дербентдай Каспий гъульбын къерех къуна атанва. Ак1 хъайила, чи эрадилай виликан VIII-VII виш иисарин Дербентда къеле хънана! И малуматди А.А. Кудрявцева тухвай археологиядин эгъульри тестикирнавай 800 иис чи эрадилай виликан Дербентда чара, мадни къадим къеле хън успатзана. А.А. Кудрявцев гъахъ я: Дербентдин къледиз агъа къил 3000 иис тарих ава!

Ктабдай мад са чук: "ц/удирид зул. еран шарвал ѹ(е)(з)дигиран гъайермен шарвал варашапухан чехи алуандин шарвал есвагенан береда макъсан месрупа чехи алуандин ирид макилда авай къядни ц/уд гъебилдин чалариз къадарвал хъисан къадни ц/уд ирид хафункагъ мали хафалаг тъкурунна. гъан чувлагъ инухъ варибуру къелизни къхизни рик1 хъана. каркам минитис ме(с)рупан руғъял беесан къилив гъа. каркам касдиз авам айа".

Ктабдин ичинани чи чала амачир къадим гафар ава: "еран", "гъайермен", "макъ-

дай Моисей Каланкатуквидин "Албанрин тарих" ктабдани гъятнава. Моисей Каланкатуквидин ктабда хънена: "Грекрин император Гъвеччи Феодосидин, эрменинри пажагъ Врамшапугъян, фарсарин пажагъ Иазкертан, Алуандин пажагъ Есваленан береда чи гъайрапет Иеремиян ва Есвален пажагъдин кълив бахтавар Месроп атана. Абуру Месропаз алуанквириз алфавит тъкурурдай ихтияр гана. Суьникдай чал элкъуурдин Бениаминаизи эверна Месропа къалхандай къвездэй, кубут, варвар, лугъуз тежер гафарие ацанвай гаргар чалан алфавит тъкурунна. Ик1, албанвийриз алфавит тъкурунин тарих чи эрадин 414-415 иисариз талукъди яз гъисабзана.

Эрмени Маштоца албанриз алфавит тъкуруннал А.Периханяна шак гъизва. Адан фикирдалди, албан чал чин тийизвай Маштоцавай алфавит тъкуриз же-дайди туш. Мукун патахъай, садазни чизвач, албан алфавитда авай гъарфарин шикилар гъинай къачунва, абурун мана вуч я?

Албан ктабда "чехи алуандин ирид макилда авай къянни ц/уд гъебилдин чалариз къадарвал хъисан къадни ц/уд ирид хафункагъ мали хафалаг тъкурунна" Месроп эрмени туш, албан чаларин диалектар хъсандиз чизвай албанви я. Ана Маштоца ва Бениамин тъварар авач! Месропан тъвар гъульбын Маштоцал алова хъувур эрменири гъадакайни чинди авунва! Бес чи бязи лезгийриз ихтиян албан (лезги) ктаб вучиз таклан я? Эрменинри Маштоцца лезгийрин Месроп чара-чара касар я!

Бес албанви Месропа вичин алфавитдин гъарфар гъинай къачунва? Матенадаран алфавитдай! 1937-ийисуз Ереванда Эчмиадзин килисадин Матенадаран архивдай Абуладзедиз жагъай и алфавитда 52 гъарф ава ва абурун тъварар эрмени гъарфаралди къяне. А гъарфари гъи сесер гузватла, къени садазни бегъем чидач, вучиз лагъайтла, 52 гъарф эрмени алфавитдин 36 гъарфуналди къалуриз жедач.

Матенадаран алфавит къадим лезгийри (абурун арада Кавказдин маса халкъарни авай) чи чипин чалал тъкурунна. Гъар халкъди вичиз тъкуруннавай цийи алфавитдик ахътин шикилар чувлагъизни хъи, а шикилприн тъварар гъа гъарфунилай къиль кутавай. Ихътин принципдиз чалан илимда "акрофония" лугъуда. Матенадаран алфавитдин 52 гъарфунин 44% махсус лезги чалан, 63% - лезги чаларин, амайбурни Кавказдин маса чаларинбур я.

Матенадаран алфавитдин 21 лагъай лишанди Σ "K" гъарф гузва (рутул ва къирци чаларин "кар" 'мурдар, гъульягъ' гафунин сад лагъай гъарф; Египетдин къинира Σ шикилди "МУ" слог гузва), гъадакайни Месропан алфавитдик Σ (K), Σ (K1), Σ (K2) ва Σ (K3) гъарфар къачунва (Мингечевирдин къинира ам Σ хъиз, синайдин палимпсеста Σ хъиз къалурнава). Матенадаран алфавитдин гъарфарин шикилар латин, гъакини финикия алфавитрилайни къадим я. Матенадаран алфавитдин пуд лагъай лишанди Σ "Ц" гъарф гузва (лезги чалан "ццам" гафунин сад лагъай гъарф) ва гъульбынай и лишан латин алфавитдин Σ "Ц" гъарфуниз элкъиенва. Матенадаран алфавитдин 38 лагъай лишанди Σ "Д3" гъарф гузва (убых чалан "дзамъга" 'чене' гафунин сад лагъай гъарф) ва ам гъульбынай финикия алфавитдин 18 лагъай гъарф Σ (чаде) хъиз гъятнава. Ихътин шикилприкай тъкуруннавай гъарфарин лишанар пеласгрин (Критдин) къхинрани дуьшуш жезва: "Фест дискинал" "КА" слог къачун патал Σ (карч), "ККА" слог къачун патал Σ (кард), "КIA" слог къачун патал Σ (къазри, "къезри" - ред). шикилар къачунва. Къадим лезги къхинрай ихътин мисалар гзаф гъиз жеда.

Кирилл.	Месроп.	Кирилл.	Месроп.	Кирилл.	Месроп.	Кирилл.	Месроп.
1 А	2	11 И	7	21 III	8	31 ХЬ	d
2 Б	6	12 Й	4	22 Р	6	32 Ц	S
3 В	H	13 К	ξ	23 С	8	33 ЦЦ	§
4 Г	Ω	14 Къ	Ξ	24 Т	9	34 Ч	X
5 Гъ	ȝ	15 Къ	ξ	25 ТІ	9	35 ЧИ	χ
6 Гъ	ȝ	16 КІ	ξ	26 У	U	36 ДЖ	*
7 Д	P	17 Л	N	27 УЬ	Y	37 Ш	h
8 Е	č	18 М	ȝ	28 Ф	T		
9 Ж	F	19 Н	Ξ	29 Х	d		
10 З	C	20 П	ȝ	30 ХЬ	ð		

вар" хъиз лугъзува. И гафунин "ди" кълз кабардин ва адиг чаларин "ти", грек чала "ди" ("къвед") гафарихъ галаз сад я. Мад чаз "Дивар" гъа "Къеввар" тирди аквазава. "Къеввар" тъвар тарихдай къахънава. Къенин Дербент къледин амукъяр 562-567-ийисара Хосров Ануширанан зулумрик халкъарив эзгиз тунвай къелдинбур я.

Албан ктабдай мад са чук: "ругуд зул. кеф патагъ мушкур-диз(н)и лазин имилриз кълбали йугъ авачир зилик гъебилари басарух гуз гъеплесна. мушкурдин, лезиндин, пакулдин, шакандин, цахандин, му-кандин, кулендин имилар чехи алландин къувализ къуватм хъана. чехи чур шиерда гъили гъилаб къиле фена. ин чехи гъилавда чим кили акатна. садбуру еран шарвал сасанава гъиле къачун киши авуна. сад пай ин кишадал рази хъаниш. ибуру джилгъа суүн пелезаки са къеле ицекиз гъили авуна. парагъилиралагъ къулук чехи алландин шарвал аштик къуватд лагъай кишадал къувазна. гъан иисан сардум ваира чехи алландин варии имилари джалгъан су-

Замир ЗАКАРИЯЕВ,
тарихдин илимрин доктор, профессор,
ДГУНХ-дин къецепатан Чаларин
кафедрадин заведующий

(Эвол - 45-47-нумра)

И къхинрай малум жезвайвал, ибадатхана XVII асиридин эхирра тъкурур хъувунва. Ина тахминан XVI асиридин пуд лагъай паюна кечмиш хъайи суфий Ражаб кучкайдалай къулухъ ибадатханадал гъядан тъвар акъалтна. Винидихъ чна таржума авур къхинри и делил тестикъарзава. Тарихдин чешмеда ихтил физвай Улубеган дахдин къве гафуни кай ибарат тъвар "султан" гафунилай татлунзава. "Султан" гафуни Али тъварцин вилик а тъвар алай касдин руғьдин (дингълидин) дережа къалурзава. Ак1 яз хъайила, и карди Улубеган дахни суфий тирдакай хабар гузва. Къейд ийин хъи, "султан" гаф Самур дередин газф къадар суфийрин тъварарин вилик къазалтзава. Абурун арада, мисал яз, геч тир юкъван виш иисарин Халватийадин султан, шейх Амир ал-Мишили, султан, шейх Магъмуд аз-Загури ава.

Ибадатхана цийикла тъкурур хъувунин къвалахрин тешкилатчи ва и кардиз пулдин такъатар чара авурди Султан-Алидин хва Улубег хъун мумкин я. Къхинрин чешмеда адан бине гъинай ятла къалурнава. Аквар гъаларай, ам Хурургъин хъряй тир. И кардин тъякъиндай чун агъадиҳа рахадай делилри шагъидвалзава.

Ражабар пирен рагъакидай пата авай цла, ибадатханадин къенез гъахъзавай чқадилай чапла пата, 49x45 см къадардин къван ава. Адал ақалтлай иер, зериф хатларалди атланвай къхинар ала. Адан къерехар эпиграфикадин гъузел нехишириди рас-

Хурургъин хъур ва Ражабан пир:

Пайгъамбардин صلوات اللہ علیہ وسیع النعم аба хвейи чка

нава. Къванцин юкъни-юкъвал элкъвей гъалъка атланва ва адан къене къуд царцикай ибарат текст ава. Къейд ийин хъи, и къхинра вахтуниз талукъ делилар ава. Аквар гъаларай, къван XIX асиридин къед лагъай паюна гъазурнава.

Къванцин къерехар, элкъвей гъалъкъадин патарив авунвай эпиграфикадин нехиширих галаз журбә-жуъре делилрикай хабар гузвой къхинрин атланва. Абуру, саки дегиш тахъана, ибадатханадин кеферпатан цла авай къхинрин чешмеда авай къейдер тиркъарзава. Анжах и къейдералд цийи алаваяр хъувунва (виликан чешмеда авачир). Манадин жи-гъетдай къванцин къерехар авунвай къхинар чапла патахъай эрчи патахъ атланва. Ахпа къванцин вини ва ага къилера авунвай къхинар къевзева. Текст къванцин юкъва атланвай элкъвей гъалъкъадин патарив авунвай къхинрал ақалтлай жезва:

(۱) هذَا مَكَانُ الَّذِي وَضَعَ فِيهِ خَرَقَةُ اللَّهِ الْكَبِيرِ

(۲) السَّفَنَارِ مَحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُرِبُّ رَبِّ

(۳) وَرَسُولُ وَرِضْمَانٍ وَمَهْدِيٍّ مُحَمَّدٌ وَمُوسَىٰ بْنُ عَنَانٍ صَلَّى رَبِّ الْعَالَمِينَ عَلَيْهِمْ سَلَامٌ

Жуван ивиррин къадир жен

1

мулкарал храз хъайи куъгъне чешнейрин гамариз талукъ яз а пешекаррикай гъич са касдини, гъич са чавузни "Азербайжандин" лугъудай келима ишлемишайди туш. "Азербайжандинбурур" Ирандин кеферпратан мулкарал храз хъайи гамар, халичайяр, гълакън талышрин ва за чин тъвар къур Тебриздин гамарни акатзава. Алай аямдин Азербайжандин мулкарал гамар храз хъайи къуд регион малум я - Ширван, Къазах, Генже ва Къарабах. И регионикай гъич садни, милли лишандиз килигна, "Азербайжандин" лугъудай келимадихъ галаз тамам дережада алакъалу ийиз жедач.

Мисал яз, Ширвандин виридалайни адлу, къилди къачуртла, лап хъсан пай тир Къубадин гамар къачун. Ана Дагъустандин чаларал рахазвай бинелу агълайрилай - лезгийрилай, будухрилай, хиналугърилай, къризрилай, жекрилай гъйерий, гамар-халичайяр Иран чалан са нугъатдал рахазвай татрини хразвай. Азербайжанвирикай рахайтла, абуру гамар-халичайяр тъмил хразвай, абурун ерини, гекъигайла, са акъван тарифдай чкадал алачир. Гъакъикъатда гамарин, халичайрин лап хъсан вири чешнейяр нахринни Дагъустандин чаларин къватлалдик акатзавай халкъарин векилри ватри арадал гъайиди я. Им ашара кар я. Бес Азербайжандин турквериз талукъ ихтилат вучиз арадал аватзавайди я? Гамар хрунин рекъяр Азербайжандин (туркверин) школа, гъвар гъйкъятлан, ам къилди чара ийиз хъайтла, виридалайни же-гъилди, винидихъ тъвар куънвай куъгъне школайри таъсирдик кваз арадал атайди я. Адахъ, авайвал лагъайтла, вичиз хас тайин са кълуб, къамат хъянвач. Маса гафаралди лагъайтла, ам и мулкарал яшамиш жезвай ва дегъ девиррилай, и накъварал турквер - огузар пайда жедалди гзаф вахтар амаз гамар хрунин машгъул хъайи халкъарин жу-реба-жуъре школайрин чешнейрикай мен-фят къачунвай къурулуш я.

ШИРВАНДИН гамариз талукъ яз, са кълала хъийин. Абурун хейлин пай гъакъикъатда Самурдин округуда хранвайди ява, татар тир алверчиири Къубада маса хгуннихъ галаз алакъалу яз, абурун Къубадин чешнейрин гамар лугъудай тъвар акълантна. Им тъбии кар я. Гамарин чехи пай чешнейяр арадал гъайи устадар Самур вацун къве патани яшамиш жезвай халкъарин векилри тир эхир. Алай вахтундани пешекарривай хейлин дуьшушра Къиблепатан Дагъустандин ва Къубадин халичайрин, гамарин арада гъихътин тафават аватла, тайнариз жезвач. Рагъакъидай патан пешекаррин ахтармишун-ра Ширвандин устадри храз хъайи гамар да-гъустанийрин устадрин гамарихъ галаз гъамиша алакъалу ийиз хъайиди я.

Идахъ тарихдин бинеярни ава. Дегъ девиррин Кавказдин Албаниядин мулкарал алаз хъайи Ширван нахринни Дагъустандин халкъарин ватан я. Талуку тирвал, античный ва юкъван виш 80-иисарин тарихчири и регионда гамар хрунин сеняткарвилихъ галаз алакъалу яз раижнавай делилар турквериз въя (абур гуъгуънлай куъ хъана атайбур я), анжак бинелу халкъарис талукъ я.

ЗА винидихъ лагъайвал, къалламиши хъана ва ам государстводин дережада аваз къиле тухузва. Гамар хрунин тарихдин рекъяр пешекар яз гъисабзавай Лятиф Керимов лугъудай кас хъайиди я. Месэла ачухунин технический терефдал гъалтала адаа къвезвай лайхъу къимет гун герек я. Амма этнографиянин рекъяр и касди лап зурба зиян гана. Гъикъ хъи, ада вичин ахтармишунра и регионда дегъ девиррилай гамар хрунин машгъул хъайи халкъарин къетлен-вилер кваз къунач. Им тахсиркарвал я ла-гъайтани жеда.

Рагъакъидай пата а Керимов лугъудай касдин ахтармишунрин къвалахар, са жерге шаклувилерни аваз, къабулна. Гъикъ къабулдацир къван, Советрин девирда и рекъяр адан затларилай гъйерий, маса къиметлу ахтармишунар авачир чавуз. Зун адан къвалах-

рихъ галаз са 30 иис идалай вилик таниш хъайиди я. Гъадалай гульгъун зун абуру галай патахъни элкъуын хъувунч. За абуру лап зиянлубур яз, и регионда гамар хрунин тарих вичин халкъдин, туркверин хийирдиз къалламишиздавайбур яз гъисабзава.

Мисал яз, ам гъатта лезги чалакайни са нугъатдикай хъиз рахана. Гамар гъи халкъдин талукъ ятла, гъа месэла кудуник адаа къиль кутунач. Закаталвийрин гамарикай, цахурин, къризрин, хиналугърин, жекрин гамарин чешнейрикай ерли раханач. Татрин тъвар са утери къунва. Абуру лагъайтла, лезги чалан хизандик акатзавай халкъарихъ галаз санал Ширвандин гамарин саки вири чешнейяр арадал гъайиди я. Гила а чешнейрин чехи пай туркверин тъварцихъ янава. Миллетчилил къиль язаявай ксар за яшимиша нель ийиз хъайиди я. Муъкуз патахъай рахайтла, за Керимоваз саърай лугъузва. Гъикъ хъи, ада зун чакдин ахтармишунриз килигунай къамишлугъ яз къерех авуна, анжак Рагъакъидай патан чешнейрал амал ийиз вердишарна.

Икъ, 1910-ийису къилье тухвай международный выставкада къизилдин вири цуд медалдизни Ширвандин чешнейрин гамар лайху хъана. Абуру лезги чалан хизандик акатзавай халкъарин ва Иран чалан са нугъатдал рахазвай татрин устадри хранвайди тир. Выставка Азербайжандин (туркверин) чешнейяр авачир. Машгъур и чешнейрихъ (Seichour, Perebedil, Kuba, Konongulkent, Chihi, Soumakh Dragon, Alpan, галаз абурун мукъувай тир тайин алакъа авайди туш.

ВИРИДАЛАНИ машгъур са чешне, Ширвандин ярж ава, вири дуьнъядя, вири аукционрап (оффлайн ва онлайн), музейра, вири каталогра, монографийра адал Lezgi Star rug, Lezgi Shirvan, Dagestan Shirvan ва я Lezgi Kuba ("Лезги гъед") тъвар ала. И кар интернетдиз килигина ахтармишун четин акъваздак. И чешнедин гамар дегъ девиррилай инхъ Самир вацун къве патани яшамиш жезвай халкъарин векилри хразвайди тир. Гъахътин гамар къунши халкъарини хразвай. Гъа са вахтунда абуру и чешнедиз "Лезги гъед" лугъузвой. Амма Азербайжандин Лятиф Керимован ва адаа ухшар маса ксарин алахъунрин нетижада гамарин а чешнедал "Зейва" тъвар акълантна. Зейва - им татрин хуър я. А хуърун агъалияр, яваш-явш чин милливал квадарна, турк чалал элячина. Рагъакъидай патан чешмейра "Зейва" - им эсиллагай маса чешне я. Медальонрин, гъетерин кълубдин чешнедиз татри чинни "лезги чешне" лугъузва. Амма, аквар гъаларай, Азербайжандин официальный цийи тарихда чин ери-бине туркверихъ галаз алакъалу тушири вири тъварар риклелай ракъурун буйргъунава. Интернетдай килигайла, асуул гъисабдай адан анжак Азербайжан ва урус секторра и чешнедин гам "Зейва" тъвар алаа разижавайди, Рагъакъидай патан вири сайт-ра лагъайтла, ам Lezhi rug ва я Lezgi Star rug тъвар алаа гузвойди субут жеда. Месела, Дагъустандихъ галаз алакъалу авунвай, миллетдал гъалтала дагъустанивай тир устадри хранвай гамарин чехи пай чешнейрикай тъварар дегишарнава.

Мадни са алова хъийин. Рагъакъидай пата Ширвандин куъгъне гамарин тъвар къазвай хейлин дуьшушра Lezghi (Lezgi) гаф алова хъийида. Рагъакъидай патан улквейра, Америкада, гъатта Ирандин зун са шумудра ихътин кардин шагъид хъайиди я. Түркияда, Пакистанда, Бельгияда ва Германияда лагъайтла, гъили хразвай ва машиндал гъазурзлавай шейэр майдандиз акъуддайла "Lezgi Star" чешнедин сүрет ишлемишава. Азербайжандин лагъайтла, и улквейра патан цийи "тарих" гъазурзлавай тайин тир десте инсанар патал "лезги" гаф ишлемишунал къадагъа ала. Бакуда авай сунъуриин лап куъгъне девиррин мискиндал алаа хъайи "Лезги мискин" къыннар алуудна, тахъай мисална.

Ширвандин куъгъне гамарикай ихтилат фидайла, вири дуьнъядя гагъ-гагъ миллетдихъ галаз алакъалу "лезги" гаф вучиз ишлемишаватла, гъа са вахтунда а гамариз талукъ яз "туркверин" ва я "азербайжанрин"

лугъудай келимаяр гъич са чавузни алова хъийизвачтла, гъа кардай къилакъудиз алакъизна зун.

ГОНДОНДА са яшлу британвиди-лай жаваб жагъана заз. Адан гафаралди, вичин кваз тухумдин бнесилдин векилар энтикъа гамаралдини халичайралди савда авунал машгъул хъана. Адаз Къубадин гамар лап бегенмиш ява абурун тарихни чида. Эхъ, ада гъа ихътин жаваб гана. Гамар маса къачуз XIX асирда Бақудиз ва Къубадин къвевзаз хъайи инглисиз, Европадин улквейрин маса пешекарризи, адан гафаралди, Къубадин гамар, амайбурукой ххатна, гъа гъиле-гъил аваз чир жедай, гъикъ лагъайтла абуру пъам еридал, гъам рангарал, гъам чешнейрал, гамарин чинра тунвай маналу лишанрал гъалтала, тафаватлу жезвай. Ада мадни къейд авурувал, а гамар хразвай ксар хамунин рангунал, алуқизвай парталрал гъалтала, Кавказдин татарилай, эрменийрилай ва талышрилай тафаватлу жезвай. Абурун чинин рангур ачухбур тир, абурун чалан гафарни сивай акъудиз четин жедайбур тир. Абуру чипл лезгири лугъузвой. Абурукай бязибуру "лезги" гафунал "Дагъустан" лугъудай келимани алова хъийизвай, яни абуру Къубадин агъалияр тушир, гамаралди савдаяр авун патал вацун муъкуз патай къvezvay агъалияр тир. Амма абурун гамар гъам еридал, гъам ишлемишнавай чешнейрал гъалтала, Къубадин гамарихъ галаз туш жезвай. Лап хъсан гамар Мирграгъай гъизвай.

Ида мад сеферда субутзавайвал, Къубадин гамар гъамиши Дагъустанда гъазурзлавай гамарин жергедик кутавзай. Къуба ше-гълер лагъайтла, Къиблепатан Дагъустандин ва Кеферпатан Азербайжандин халкъарин гамар маса гузвой къилин базар хъиз тир. Амма медальонар - гъетер алай чешне "лезги" лагъайтла халкъарихъ галаз вучиз алакъалу ийизвай? Жаваб жагъурон четин туш: а вахтара а чешне Рагъакъидай патан улквейра виридалайни гзаф ад акътнавайди, ише физвайди тир. Савдагаррини абуруз "лезги гъетер" лугъузвой. Мадни алова хъувун ге-рек я хъи, ахътина медальонар неинки Къиблепатан, гъакъл Кеферпатан Дагъустанданни машгъур тир. Гаф кватл чкадал къейд ийин: ахътина гъетерин нехишар алай гамар Возрожденинин девирда Чуғунвай шикилтрайни кваз акун мумкин я.

ДЕРБЕНТДА авай азербайжанвирийи Дагъазурзлавай гамарикай рахун хъайтла, абуру Къиблепатан Дагъустандин гамарин школадихъ галаз алакъалубур я. Масакъа лугъуз жеда, гъикъ хъи, гамар хрунин барадай Азербайжандин школа гъакъикъатда хъайди туш. Абурун гамар Дагъустандин гамарин жергедикни акатзава. Гъа са вахтунда абуру юкъван дережадин ери авайбур, мисал яз, Самурдин округуда гъазурзиз хъайи гамарилай хейлин агъада авайбур яз гъисабзава. Къубадиз хъиз, Дербентдизи хейлин чакрай маса гун патал гамар гъиз хъана. Гъакъикъат ихътинди тирди Азербайжандилай гъейри амай вири чайра тестикъарзава.

Дербентда ачухиз къланзавай музейда адалай аямдин Азербайжандин мулкарал яшамиш хъайи жуъреба-жуъре халкъарин куъгъне гамар къалурдани, тахъайтла, абуру туркверин ирс хъиз раиж ийиз алакъадан?

Мисал яз, квевай Грецияда вичин мулкарал, вичин пулунихъ туркверин тарихдин музей - алай аямдин Түркиядин мулкаралай жагъанвай, Грециядин тарихдихъ галаз алакъалу шейэр, амма туркверин ирс яз майдандиз акъудзлавай шейэр къалурдай музей ачууда лагъай фикир куъ кылиз къведдани? Зун и кардихъ инанмиш жеда. За гъисабзавайвал, турквер къил-къилет алай, чранвай халкъ я.

Дербентда лагъайтла, аквар гъаларай, и кар ийиз къланзава - алай аямдин Азербайжандин ва Къиблепатан Дагъустандин мулкарал яшамиш хъайи жуъреба-жуъре халкъарин куъгъне гамар туркверин ирс яз раиж ийиз къланзава. Абуру, В.Мурадова рикл алаа тести-къарзавайвал, "Азербайжандин къадим Дербент шегъерда" къалурда, гъакъ тушни?

ИДАХЪ галаз алакъалу яз за жуваз акур асиридин 80-ийисарин эхирра, 90-ийисан зевел къилера за жуван юлдашрихъ галаз санал Махачкалаада Кеферпатан Кавказда сифте-гъанди тир энтикъа шейэр маса гудай тукъвен ахъйна. Ам урусрин драмтеатрдин драматдин далу патахъ билеламиш хъянвай. А вагъши, зарпанд къилелай алатнавай ийсара, сергъятар ачух хъунхъ галаз алакъалу яз, чи республикада куъгъне гамар маса къачуз къандайбурс майдандиз акътна. Азербайжандай тир къуншири чи республикадай гадарай къиметрай куъгъне гамар къачуз ва я тахъайтла абуру Бельгияда гъазурнавай синтетикадин ужуу шейэрихъ галаз дегишири хъана. Дагъустандин дугъри дишегълийри чин бубайрилай агаънавай куъгъне гамар члай, амма усал еридин халичайрихъ галаз дегишири хъана. Ихътин гъал аваз, зириклиз тукъульвал жезвай. Гъа са вахтунда гамарихъ галаз са гъихътин ятланы алакъа авай государстводин идараири и кар ийизвай чавуз чипзин хъсандин "къеж" акъудзавай. И къвалиадин вирилай пад къадай рехъ-хвал аваз акъвазвачир.

Им менфяту бизнес тир, амма адакриклиз таклан жедай, гъатта хайнкарвиллиз мукъва тах квай. Бахтунах хъиз, чина гъалагъвал авай ксар пайды хъана. Рагъакъидай патан улквейриз фейидалай гульгъун зибайтла, абуру ана Дагъустандин куъгъне гамарихъ гъихътин къимет аватла, гъа кар аннамишиз гаттумна. Амма ахътина ксарин къадар лап тымил тир. Гъа чавуз за гамарин тарих дериндей чириз башламишна. Гъа чавалай инихъ за куъгъне гамариз къетлендаказ майилвал ийизвайдай я.

Гъа икъ, са цуд ийис идалай вирил Нью-Йоркда энтихъ шейэр маса гузвой тукъвен диз вил веъй чавуз заз лап хъсандин таниш тир чешнедин гам акуна. Ам маса гъич са куънхъ галазни гекъигиз жедачир, адал вич гъазурай устлардин тъварцин, фамилиядин сифте гъарфар ва ам гъазурай ийис къалурнавай, далу патахъай алкүрнавай (вучиз ятла чидач) тумаждин пинени аламай. За гъикъван мийир-межер лагъанатлани, вичин вахтунда и гам зи кайваниди къунши республикадай алверчиири гъанвай синтетикадин къве халичадихъ галаз дегишири хъана. Халича Мирграгъа хранвайди тир. Кайвани лагъайтла - Махачкаладин агъали. Манхентенда а халичадихъ лап еке къимет авай. Кар алайди и месала туш. Гила адан чешне Ширвандихъ, Азербайжандихъ галаз алакъалу абурун вахунв

40 йис хъанва

Жасмина САИДОВА

26-ноябрдиз “Дагъустан” РИА-дин майдандал “Газпром трансгаз Махачкала” ООО-дин генеральныи директор, “Газпром” ПАО-дин гъурумтлу работник Александр Астанин республикадин СМИ-рин векилрихъ галас гурушиш хъана. Мярекат кархана арадал атайдалай къулухъ 40 йис тамам хъуниз талукъарнавайдитир.

Арадал атай чавалай инихъ алатнавай 40 йисан девирда гъвчелии зайифдаказ тъмин тир кархана Дагъустандин кудай шейнинни энергетикадин комплексдин зурба карханадиз элкъинене. Къенин юкъуз “Газпром трансгаз Махачкала” ООО “Газпром” ПАО-дин 100 процентдин идарадик квай кархана я. Ада Дагъустандин ве Кеферпатан Кавказдин республикайрин ва крайрин агъалияр тъбии газдадли тъминарзана. Карханади тъбар йисуз 11 миллиард кубометрдилай виниз газ санай масаниз рекье твазва.

Къенин юкъуз “Газпром трансгаз Махачкала” ООО-дин къурулушдик 12 филиал, гъа жергедай яз магистральный турбайрин 5 управление, гъакъни аварийрин ва гүнгүна хутадай квалахрин управление, инженервилинни технический, чирвилеринни производстводин центраяр ква.

Карханадин тарих 1979-йисалай башламиш жезва. Алай вахтунда “Газпром трансгаз Махачкала” ООО-дин генеральный директордин советник, и хилен лайхлу ветеран, къастунал квейс как Насрутдин Насрутдинов еке зеъметдин нетижя яз, 1979-йисуз Махачкалада газдин магистральный турбайрин ЛПУ арадал гъанай, гъа и йисуз адап тъвар дегишарнай ва Дагъустандин ЛПУМГ хъанай.

Алатай асиридин 80-йисара Дагъустандин мулкунилай газдин “Моздок-Къазимегъамед” ва “Макат-Кеферпатан Кавказ” магистральный турбаяр тухванай, Избербаш ва Къизилпорт шеърра компрессорный станцияр ишлемишиш вахканай. 90-йиса-

рин эхирра ва 2000-йисарин эвелра газдин магистральный “Къумли-Аксай” турба, газ алцумдай “Аксай”, “Къумли” ва “Цийи Филер” станцияр ишлемишиш вахканай.

А.Астанина хабар гайвал, къенин юкъуз “Газпром трансгаз Махачкала” ООО-дин коллектив тахминан 1800 касдикай ибарат я. Иник, ада къейд авурвал, республикадин дагълух районра квалахздавай-бурни акатзава.

Алатнавай 40 йисан вахтунда карханадин коллективдиз жуъреба-журе четин шартлара квалахунни къисмет хъана. Къилди къачурта, республикадин газотранспортиный къурулушда террористилин сережемрин нетижаяр арадал акудай вахтарни (1993-йисалай 2004-йисалди абурун къадар 26-дай агакъяна), газдин магистральный “Къумли-Аксай” турба тъукъурдайла (Дагъустан дурумлудаказ тъбии газдадли тъминарнин замин), арадал атай еке четин-виленни, Ботлих районда виридалайни къакъанда авай ва технический жигъетдай мурракабди тир газдин “Ботлих” турба-отвод эцигунни (ада дагълух районар газламишнин рехъ ачухна) къисмет хъана. Ада гъакъни агъзурралди агъалияр каталувилик хкудун патал “Моздок-Къазимегъамед” турба Махачкаладин кеферпата квальер эцигзай-чкадилай масаниз акудай вахти рикъел хана.

Александр Астанина хабар гайвал, ООО-да пешедин рекъяр чирвилер датланна артухарунин къайда кардик ква - карханадин чирвилер гунин ва производстводин центрада 1000 пешекарди чирвилер артухарзана.

Ина пешекарринг ва рабочийрин арада “Пешедай виридалайни хъсанди” конкурс къиле тухзува, гъалиб хъайибур “Газпром” ПАО-дин фестивалриз рекье твазва.

Пешекарвилин устадвал къалурдай конкурси, адап гафаралди, мадни еке дөрөхайрив агакъдай, и хиле квалахздавай касриз чипин чирвилер ва алакъунар ахтармийшдай мумкинвал ачухзана.

Ихтилат компанияди мергъяматлувилин рекъяр ийизвай карикинни фена. Икл, руководителди гысабазавай, “Газпром трансгаз Махачкала” - им РД-дин мулкунал мергъяматлувилин рекъиз виридалайни газаф таъватар серфздавай кархана я. Аялрин, яшиишдинни культурадин идааляр, инвалидин ва женгинин гъерекатрин, ветеранрин, общественный тешкилатор, умурдин четин шартлариз аватай инсанар фикирдай акудзавач. Алай йисан сифте къилелей компанияди 1,5 миллион манатдин мергъяматлувилин къумекар ганва.

Квалахда чешне къалурзава

Хазран КЬАСУМОВ

Механизаторвилин ва шофервилин пешеяр чарасуз гекербурук акатзава. Хурун чкада абрурх иллаки игтияж ава. Къасумхурулай тир Назим Гъажибогова шофервилин пеше къачуна, саки 20 йис я. Эхиримжи 7 йисуз ада Къасумхурулай кардик квай “Касумкентсервис” ООО-да шофервиле квалахзава, гъа сифте йикъарилай вич пешедал, техникадал рикл алай как яз къалурзава.

- 2019-йисан 1-январдилай районда коммунальный квеви амукъяр къват хъувун цийи къайдада тешкилнава, и квалах региондин операторди - “Экологи-Ка” ООО-ди къиле тухзува, - лугъзува “Касумкентсервис” карханадин директор Гъалиб Фатагъова. - Федеральный законди ва региондин операторди карханадин вилик эцигнавай везифаяр, ийизвай истемишунарни екебур я. Гъавилий чаз Назим Гъажибогов хътин пешекарар чарасуз гекер я. Назима вичин хиве авай везифаяр агъалияр рази жедайвал къилиз акудзава. Чунни адап квалахдилай рази я. Гаф авач, тариф авуниз лайхлу пешекар я.

Инсанвилин ерийриз, квалахдал рикл

хъуниз килигна, “Касумкентсервис” ООО-дин къиле авайбуру Н. Гъажибоговат цийиз хтый “КамАЗ” машинин иктибарна. Къасумхурун ва Цийи поселокдин къечайра вахтвактунда къекъез, Назима коммунальный квеви амукъяр къватзава, абури Къасумхурун къильх галай полигондал тухзува.

Гъа ва вахтунда Назим Гъажибогова кудай ва ягъламишдай шейэрни къенятзава, жегъиль шофериз квалахда къумекар гузва.

Н. Гъажибогован намуслу зеъмет карханадин дирекцияди са шумудра пулдин премияр, грамотаяр гуналди къейдна. Мукъвара Назима райондин къиль Нариман Абдулмуталибован къуль алаз райадминистрациядин Гъурумтдин грамотани гана.

Азедин ЭСЕТОВ,
Дагъустандин халкъдин духтур

КъунчI щуквер

М.Н.-диз квалахал квачи-квачи финхутн адет хъянвай. Авайди са 15-20 декъин-къадин мензил тир. Эхиримжи тарс къятияна, квализ хъфидай гъазурвал аквазвойла, адап патав чипин институтдин психологиядин кафедрадин заведующий Ольга Борисовна Голованова атана. Ада, М.Н. рази ятла, вичиз адахъ галас рекъин юлдаш жез къланздавайдак хабар гана. Къве дишгълини, рикъял-рикли рехъ ачу дустар хъиз, илигна ихтилатрал, экъечина къучедал...

Акуна-такуна, М.Н.-дин квализ агакъдай къекъуын мукъва хъана.

Галай юлдаши, рекъин къерехдал алай цукъверал алверзавай павильондин агакъайла, квачин ериш явашарна. Мягътэл жедай ажайивилелди адап чульдай квятнавай цукъверин тарифарна, вижевай къунчI хъяна.

- И цукъвер, - къалурна психологди, - за квездагъиши патал къачурди я. Санал рекъе хъайи и курур декъицайриз газаф лезет гана. Квалахдин юлдашрайваз заз квекай рикъиз хуш жедай гафар ван хъянвай. Абури яъалмиш туширдан чалахъ къе зунни хъана. Вахъ галаз рекъе хъайи геренда зи рикъелай умуръурдин татугайвилер, инсанрин арада жедай зидвилер алатна.

Гъакъикъат я: инсанди вичинни, галай юлдашринни умуръур гуручегарзана, - лагъана, цукъверин къунчI мукъятивилелди рекъин юлдашдин гъиле вугана, ам чара хъана...

Лавашрин устар

Мафи Назировна, квализ хъиз, квалахдални, муаллимилелай гъейри, лавашар чрадай устар хъизни машгъур хъянвай. Касдин лавашар лагъайтла, гъакъикъатданни, дадлубур жедай. Гъавилия квалахдал юлдашрин вилер, иллаки итимрин, ам атунал жедай.

Гъил ачу дишгълидин чантадай, адет яз, чар тунвай хъультул лавашни таза ниси жагъидай.

Эхиримжи йисара, яшар къудкъадалай аллатайла, бедендик нахушвал акатна. Бязи йикъара, лавашар чрун анихъ амукурай, кесибиздиз гъатта къекъезни че-тижезай. Ятланы, квалахдивай ам къе-рех хъянвачир.

Садра, квалахдив агакъайла, кабинетда кафедрадин заведующий Шамилни авай. Садлагъана, гъурч акур лекъре хъиз вегъена, чехи юлдашдин сумка къачуна, ам ачухна, гъиль экъурна. Анжак, гъайиф, сумка и сеферда буш тир.

Валлагъ, Шамил, квалахдив таъзва. Залай лавашар чраз ахлакъзамач, - чина тахсир квайдан лишан авайды хъиз, чехи юлдаш адап къаншарда акувазна.

Шамилан пеле яргъи бирисар къуручана, вилер вилера туна: “М.Н., къуна лавашар чразвай тини квачералди ишинзайдай яни?”

Жавабдин чкадал ам буш гъилер газ амукуна. Мукъвар юлдашриз бул хъультул хъана.

“Козёл”

Им Миргъяха хъайи кар я. Чун аяларни галаз гатуз ял ягъиз хъфенвай. Чахъ зи къве руш - хтулар галай.

Са юкъуз чи рикъел вини хъультул хъфин атана, чи мукъва-къили Нямётанни къиль чугъвада лагъана.

Чна квачи-квачи хъфин къетнай. Рехъ регъяти тушир. Сифте пай дузын-дай фенвайди тир, къвед лагъай пай - хур квайди. Югъли чимиди хъянвай.

Эвегдай чехибурни, аяларни, къугъунар ийиз-ийиз, физвай. И саягъ фин вирибуруз бегенмиш хъянвай. Вацалай элячайла, тик рехъ башламиш хъана. Чимивилини вичин таъсир ийизвай. Са арадилай рушари шандакъар ийиз

эгечина. Абури галатнавай аквазвой иллаки - гъвчи руш Элина.

Са къадар рехъ фейила, амайди мадни тир тир. Чара хъанач, чур квай чка акуна, ацуқдайвал хъана. Инлай Нямётан квализ аквазвой, рехъни Тимилди тир. Чна рушадан чан-рикли, яваши-яваши фена къланда лагъайла, галатнавай курквачI вичин жупре рахаз гатунна. Элкъвена ам хурухъ, Нямётан квализ аквадайвал: “Нямёт, ты ко-зё! Не мог построить свой дом вот здесь, где мы сидим?”, вичин наразивал къалурна.

Амма, чара авачирди къатлана, уфчук ийиз, бубадин гъил къуна, рушада дагъдин рехъ давамарнай...

Зурба къуват

Фолкленддин къураматар (островар) патал Аргентинадинни Англиядин арада дяве хъана, са тимил вахт алатнавай. Малум тирвал, Аргентина - магълуб, альзурдав агакъна абурун аскерарни телефон хънай.

Аргентинийрэз икъван чавалдини Англия тақландаиди тир. Дядвилай гъульчун из абурун араяя лугъуз тежедайвал къана. Гила абуруз садаз-сад аквадай вилер авачир.

И вахтунда футбольдай дуњнадин чемпионат къиле фенай. Финалдиз и къве государствоудин командаяр акутнай. Аргентинадин командадик кваз вири дуњнадиз машгъур Диего Марадона къугъвазвай. Диегодин къаст сад тир: финалда Англиядин командадин варариз гол яън...

Са къадар къулучвайдалай гъульчуниз адаз акуна хъи, вичи гульчезавай вахт алуңна, мумкинвал гъильяя хъялоун лугъуз тежедай хътил тълалт тирдан гъульчунам ам акуна. Вичин вилек акатай туп ада 13 декъикъада 50 метр къван мензилдин майданда Англиядин вич элкъульчун юкъва тунвай вад футболистдик садавни вуганч хъи, вуганч! Къилай-къилиз къизгъин бягъс тухвана, эхирни ам виридалай вилек акатна. Вилек кумайди са вратарь тир. Анжак гила, маса мумкинвал бажагъат хъже-да лагъана фикирна, къаршидиз къевзвай вратарни агууларна, ада ягъай туп голдиз элкъвена! Гъильхин дамахлу гол!..

Заз и къуҷун телевизордай акунай. Марадонадин къаст гъакъикъатда къилиз акутнай. Англичанар магълуб хънай.

И жуъреда ватан кълан хъун зурба къуват я, ада манийвал авун жедай кар туш.

Ихтил рухвайя авай халкъ баҳтлуди я.

“Заз ни яб гурай?”

Шагъ дагъдин Къарақуъре хурухъ агакънавай сергъяталил къуз ата и хуррун маларин фермаяр авазара вахтар алатнава. Къуль карч алай гъйванчин фермадин заведующий чранвай яшара авай, рикл ачу, яр-дустни пара къандай кас тир. Ам зи хтул, милициядин майор В.-дихъ галаз фадлай танишавай. Гъар дуњшув хъайла, “Бес вуна садра хъайтил чал къиль чугъвазвач ман”, лугъуз, ахмурни ийидай къегъалди...

ЧУБАРУКАР

* * *

Играми дустар! Акуна-такуна зулун варцарни алатна. Вилик къуд ква. Чи чилерал зулун ийкъар, маса чрайив геккигайла, хейлин къуладаказ, чимидаказ къведа. Къацуval, мублагъвал яргъалди амукуда.

Цини гъакI хъана. Марфар къванатIани, живеди чаз са артух хабар ганач.

Амма хъутичу къуьдвал авун герек я. Живеди чил, адан набататар азрикай, гъашаратрикай, азаррикай хувзвайдал шак алач. Живедин кавалдик хейлин къульв гъайванрини чин асайши хувзва. Яни хъутичу хъни, иисан вири вахтарихъ хъиз, вичин алататар ава.

Чи талабун я: хъутичу галаз алакъалу яз, гъавада, чилерал, тамани багъда, саларани чульлера гъихътин дегиишилер кыле физватIа, дикъет гана, абурукай чаз къыхъ. Алакъайта, маҳар, хжетар, шишар, мажсааярни теснифа, шикилар чулу. Абур чна куын патал гъазурзай “Чубарукар” чина чапда.

Играми диде-бубаяр, муаллимар! Къунени къу балайриз тиебиатдал гъвзчивал тухуз, адан гъвзелвилерал гъейранвал ийиз чира. И карди чун руғъдай къуватлу, чирвилерай девлетлу, къилихъай мергъяматлу ийидайдал шак алач. Чна къу чарар вилив хувзва!..

Мерд АЛИ

Мастан - “балугъчи”

ГъвеchIи гъикая

Им за гъич вилив хвейи кар тушир. Са пакамахъ къарагъна, машмаш тарак эвичтайла, инал, са циргъ балугъарни вилик кваз, Мастан ксанва. Зи къил акурвалди, ам акл зи вилик атана хъи, гъя вичи са зурба къевъалав авунва. Балугърин циргъинал чархар ягъиз, мад зи вилик хуввезва. Къавчериав гъуци жез, вичин саягъда мурмуарзава.

- Я гъайван, ибур на гъинай чуныухна?

Вири сад хъиз, гъя са чехивал авайбур. Чебни, къель ян, штум хъана. Дұым-дұзың ңұл балугъ ква. Садни я тұльнвач, я жакъванвач. Ибур на гъикI гъана?.. Икъван миқыбур...

Каци мурмурзава, разивилепди зи гъилериз тұмерзава. “Вахчу, ибурун иеси вун я”, лугъузай хъиз, заз килигзава.

“Ваъ, нин къвалий хканватлани, чуныухнавай затлар я. Заз гъалал жеда”, - лугъузва за. Кациз зи къалабулухдикай хабарни туш.

Гъя и хияприк кваз, гъяйтди зи къунши Рамазан тъаъна. “Валлагъ, къунши, - лугъузва ада, - айвандин херекдихъ вегъенвай балугърин циргъ кумач. Я гъятра гел-затни авач. Ни тухванатлани чидач...”

Бирдан зи вилик квай циргъ акуна. “Күй каци???” гъарай акатна.

- Вун хъсандиз килиг. Белки, вибур туштла?..

- Валлагъ, къунши, вакай чуныухнадай затл авач. Ваз чида хъи, зун балугъчи туш. Сулакдай зи бажанах атанав, ада заз савкъат яз гъанвай. Ам балугъар къадар, къеле твадай халисан устлар я...

- Къунши, и сеферда ви къере гъана. Вахтунда хабар хъана, зи патав атана. Вахчу балугъар. Анжах Мастанан къир агаъдай чайрал вегъемир. Кацериз балугърин ни лап яргъайни жеда лугъуда. Имни гъаъттин кар я. Аквазва хъи, Мастана вичин “гъуричел” гъикI къаравулзатла. Анжах садни я тұльнвач, я жакъванвач. Вири сагъ ва михъя...

Рамазана балугърин циргъ хутаҳдайла, Мастан адан гъутичиз ярғалди килигиз амай. Ахпа, зазни са вил ян, ам салаз фена...

Юғ алатна. Пакамахъ мад Мастан машмаш тарак ква. Виликни балугърин циргъ. Анжах гила сад кумач. Я каци вичи тұльна, я масада...

Каци, вичелай рази яз, зал элкъезва. Гуя лугъузва: “За ваз балугъар хканва, абурун иесивал ая”.

Зун хъуэрена, къунши Рамазаназ хабар гуз фена. Мастана балугъар хувзая. Къуншидай гъарай акатна: “Акъван цавай тъыкI худна? Къавун чөредихъай вегъенвайди тир”.

- За лагъанай: кацин къир агаъдай чка хъурай.

- За икI фикрозва: белки, балугъар гъя ви айвандихъай вегъен. Каци абуру чуныухнадай.

- Яраб жеда жал?

- Жеда. Ада ви патав гъизва къван гъар сеферда. Гилани вич къара-вулда акъвазнава.

И арада Мастаназ Рамазанан гъутичиз атанвай кицI Царап акуна. АкI каци адап вегъена хъи, кицин ацранцIдин ван магъледилай алатна. Царап - вилик, Мастан - гъутичиз! Факъир кицI салай экъечайда рехъ жагъизвачир...

- Вучда, къунши. Гъя вунна лагъайвал ийин. Анжах са шартI: къурайла, къуд - заз, вад - ваз. Циргъиник сад кумач.

- Рази я. Къурайла, къуд - заз, вад - ваз. Сад чина тимил хъанва...

Вегъена за балугърин циргъ жуван айвандин херекдихъай. Мастанни килигзавай. Са юғ, къве юғ, пуд юғ... Ваъ, балугъар къахънава. Вири бес къадар къурана, къуншидивин вичин пай ахгакъа.

Амма гилани язи, я зи къуншидин къил Мастана авур кардай акат-затава. За вилик вегъелани, Мастана балугъиз анжах ни авуна...

“Акъулу балугъчи!” - лагъана за кациз. Рамазанни и кардал тажуб яз амай. “Яраб за къуншидив пай вахтунда агаъдар тавурилий авур кар ятла Мастана?” - лугъузай ада...

Азизрин СЕВДА

ЧицЛибни шетиЛи (Max)

Гатун чими юғ тир. Какайрал ацуқнавай къурттыу веңрез садлагана цивцивидин ван атана. Са цицибди, какадин хыреяр хана, күлф къецихъ акуднавай. Идалай гъутичиз амай какайра авай цицибrikни юзун акатна. Абурун мичи чкадай акутана, чин дидедив агатиз къанзавай.

Цицибар вири сад хътин хъипибур тир. Тек сад какада амай. Вечре, күлфуф какадин хыреяр хана, цициб анатай акуднава. Вичин ахвар хана лугъуз, хъеллай цицибидиз дидеди “ХъильтI” лаклаб гана...

Къуншидин кацизни шарагар хъанвай: вад - лацу, сад чулав шенпли. Шенплияр, чин дидедихъ гал-къана, нез-хъваз, далудиз рагъ гуз, кефина авай.

Икътар алатзавай. Шенплиярни цицибар чеҳи жезвай. ХъильтI вичин вахариҳни стхайрихъ галаз рекъе физвачир. Чулав шенплидизни вичинбурухъ галаз къарай къевезвачир. ГъикI ятлан и къвед - ХъильтI цицибни чулав шенпли дустар хъана. Экъунилай няналди санал къуғвадай абуру.

Шенплидиз - цициб, цицибиз шенпли авай чкада садни аквас къандачир. Диде вечре ХъильтIз лугъу-

Акътана ина са къал. Къетненан дустари ивиляр экъична. Кац тапасрив, күлф күлфуф чеб гъахъу тирди субутиз алахъна. Кекре садлагана кацин пелез акI күлф яна хъи, анатай иви авахъна. Идакай хъел атай каци вичин тапасар кекрен гарданда акъурна. Кекрен у-үдинни кацин мяудин ванер сад-садак какахъайла, абурун хизанриз хабар хъана. Са гужуналди чара авуна и къвед.

Дустыллин эхир икI жедайди низ чидай? “Диде гъахъу тир къван, - фикрона ХъильтI, кефе гъатайла, са къунизни килиг тавуна, къумекидз къвезвайди жуван хизан, багърибур я...”

Афарар!

Афарарда магъледиз,
Күмек гуда дидедиз!
Гъазурзава къвалаклар,
Хъчарни шур, чичекар...

Ацай дигай фирчинар
Фида ифей пичинал.
Афарар көз нуш жеда!
Рушан къвалах хуш жеда!

М.МАЙРАМАН шикилдиз баян
гайди - Мерд АЛИ.

Фригърин цIирер

Фатима КЕРИМОВА

Бадедин ахвар

Яру-яру ич хътин цай
Чи пичина чамардава.
Цун мурцар я ақван гүзел!
Тежер хътин заргардивай.

Ацузва къвал чимивилив,
Гурмагъдиз гъич хабар авач.
Адан къвалах маса затл я.
Я динжал, я ахвар авач.

Пичин патав ацуқнавай
Чи бадедиз хуш я и кар,
Гаъс суст жезва, мичиз вилер,
Гаъни ийиз яргъи ахвар.

Сайд ТАГЬИБЕГОВ

Чизва заz

Къведа тер-тер къуд чи патав,
аял хъиз,
Яваш-явш риклиз ягъай
хиял хъиз,

Багъламаяр, яргъанар газ
живедин,
Рангар алай гимишдинни
къеледин.

Дамахлу жез, цверекI аршда
къекъведа,
Гарал къугъваз, авайди хъиз
луткведа.

Тади квачиз ахпа къведа
чилерал,
Нехиш чуғваз дүзенрални
синерал.

А нехишар, жив яз, шумуд къят
жеда,
Къатарални чун, аялар, къват
жеда,

Кутаз тикрай яргъи майдан
цалцамдиз,
Къирав ягъиз къаламдизни
рацамдиз.

Зи гъвеччи вах пенжердай
заз килигда,
Гаъс пенжердин гүзгүздал
гүллэгидза.

Чир жеда заз адуз къугъваз
кълниди,
Риклез хквезд зунни гъа-гъакI
хъайди.

Селимат АШУРАГЪАЕВА

Зи шикил

Чуғунва за ихътин шикил:
ингье зун,
Къуыне кварни аваз,

Яргъи кифни авахънава
къуынелай,
Майдан хъиз, зи къулукъ галай

гүнедай.

Зи патав газ кицни къvezva.
Къалин тир,
Герен-герен ам живеда ақызыза.
Ара гуз ам, ақвазиз, лап

риклий
Тарце авай нұқірхъ галаз
“кікізыза”.

Имуча-мучаяр

Вуж къепIина скуда?
Низ лайлайр лугъуда?
Кефсуз жезвай чIавуз вуж
Дидед риклиз гуда гуж?

* * *
Вуж хизандин абуя я?
Вуж раҳарла куркур я?
Низ бубади тұймерда,
“Чан къвед!” лугъуз, эверда?

(гв)

Мергъяматлувал

Мягъкемариз сагъламвал

Республикадин гзаф чайра хыз, Сулейман-Стальский райондани сагълам умъмур, спорт таблигъ авунин серенжемар, крат датана дикъетдик кутазва. Райондин 90-йисан юбилейдихъ галаз алакъалу яз, "90 мергъяматлу кар - райондин юбилейдиз" лишандик кваз, мумкинвилер авай ватан-эгълири и ва я маса регъымдин крат тамамаруналди, ватандизни агъалийриз чин къайгъударвални жумартвал къалурзава.

Икъл, райондин сайтди раижавайвал, и йикъара Уллу-Гъетягъирин хуярый тир Энрик Гъусенбековга вичин тақватрихъ ватанда спортдин цийи майдан түккүүрна. Майдан жуъреба-жуъре турникранди ва күчедал спортдал машъгул хүн патал лазим тир маса тадаракранди таъминарнава. Адалайни гъеъри, спортдин майдандан къезил атлетикадал, художественный гимнастикадал машъгул жедай мумкинвал ава.

Жаванриз чин азад вахт сагъламвал патал менфятлудаказ кечирмишдай мумкинвал гай мергъяматлу ватанэгъли Энрик Гъусенбековаз хурунвиири алхищдин гафар лугъузва.

Спортдин хилэз чин хуси тақватар серфздавай заха ватанэгълияр райондин хуярера түмил авач. Абурун крарикай мукъвал-мукъвал чав хабарар агакъазава. Чешмеди къейдзавайвал, райондин же-гъилприн арада спорт югъ-къандавай машъгул жезва. Эхиримжи йисара ана пайда хайи спортзалра вердишилдерни чирвилер къачузтай пъльванри дүньядин дережайра агалкъунарни къазанмишава.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Хайи чалахъ, милливилихъ...

Намик Ферзалиевахъ галаз зун "Фейсбука" фадлай таниш я. Итижу делил ам я хы, чи фамилияни сад я, хайи хуруун тварни.

Ферзалиев Намик Камалан хва 1964-йисан 12-августдиз Азербайжан республикадин Исмаиллинский райондин Къалажухрин хуыре (и твар алай бинелу хуыр Докъузпарада, ибурулайни гъеъри, пуд лагъай хуыр Кылар райондани ава) дидедиз хъана.

Намик 6-класда авайла, адад хизандыншидлай Смугъултин хурууль (АР-дин Исмаиллинский район) күч хъана. Адан чехи буба аллатай асирдин 20-йисара Докъузпара райондин Къуруштин хуярый Азербайжандин лезги хуярериз хайи чала чирун патал ракъурнавай. Икъл, Яламадилай гатлунна, Исмаиллинский райондиз къван фена, и магъалдин Къалажух, Смугъул хуярерин мектебра музаллимвиле, директорвиле къалахна.

Хайи ватандиз - Къуруштал - хъфиз клан хънатлани, къисметди ахътин мумкинвал ганач. Къурушвияр дүзендиз күчи хъайвилай Намикан чехи бубади элкъвена ватандиз хъфиник умуд кухтунач. Икъл, 1958-йисуз ада Исмаиллинский райондин Къалажухрин хуыре къвал эцигна, ана бине кутуна. Адан бубади къуд хуруун чехи колхозда къилин агрономвиле, седривиле къва-

лахна. Хизанда къуд веледни чехи авуна.

Мектеб күтаягъи Намик АЗИ-НЕФТЕХИМ-дин прикладной математикадин факультетдик экечилла. Яракъулы къушунрин жергэриз эвер гайила, ватандин виллик буржи тамамарна. Гүльгүйнлай ада вузда къелун давамар хуувуч. Москвадиз фена, къве имтиян вахканна, ам цийи къилелай автомобилтин рекъерин институтдик (МАДИ) экечилла. Ана гутягъайдалай къулухъ Советрин ульквени чланна. Намик 1993-йисуз пешедин рекъяй къалахун патал Екатеринбург шеърдиз фена. Ина азад амукъайди вичин хуси карчивиле машъгул хүн.

Намик Ферзалиева вичин умъмурдин юлдашдихъ галаз санал хизанда къве велед - рушни хва - чехи авунва. Абуру УРФУ (Уралдин гъукуматдин фе-

деральный университет) күтаянава. Руша банкда къалахава, гадади магистратурда къелун давамарзава.

Намик Ферзалиева хиве къазвайвал, ам гъеле мектебда къелзай чавалай азербайжан чала шириар теснифнал машъгул хъана.

"Интернет себеб яз, заз жуван лезги чалахун къхиз чир хъана. Пуд-куйд йис къван я за лезги чала шириар теснифиз", - лугъузва Намика.

Малум хайивал, 2017-йисуз адад ширир ктабни чапдай акътнава. Исятдани адад яратмишунрин чантада мадни гзаф шириар къват хъана. Ам литературадин чалаан къайдайрал амал авунин терефдар я, гъавиляй азад вичи хълизай гъикаяяри (эхиримжи вахтара ам гъикаятдани машъгул я) литературадин чалаав къурбур хана къланзаша. Къейдна къланда хы, мектебда лезги чалаан тарсар та��унай ватанэгълидиз чапдай акъдиз къланзай гъикаяйрин къватлалдик хайи чалаан орографиядин жигъетдай гъалатлар хана къланзаша. "И жигъетдай заз хъсан шаир, пешекар Пакизат Фатуллаевади редакторвиле къумек гун хиве къунва", - лугъузва Намик Ферзалиева.

Гъурбатда хайи чалахъ, милливилихъ ялзай ватанэгълидихъ чаз анжак сагъвал ва агалкъунар хъана къланзаша.

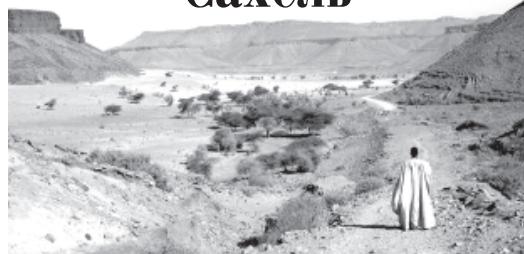
"Сахель" гафунихъ (араб чалай таржума авурула) "къерех" ва я "частар" лагъай мана ава. 2014-йисалай Сахелдиз талукъ тир международный региональный "Сахельский пятерка" къватлал кардик ква, аник Буркина-Фасо, Мавритания, Мали, Нигер ва Чад акатзаша.

А чка гзафни-гзаф ачух майданри, кул-кусри къунва, бязи чайра тамар-тарар ава. Сахелдин гъайванрин алемдикай рахайтла, абурун къадарни ана түмил туш. Нек хъвадай, веък недай гъайванрилай гъеъри, ана йиртихи тайванарни (лекъенар, аспланар, къарақъулахъ тишин кицлер) гъалтда. Алатайва и асира гъуярчехъянвиле хилел са артух гульчибал тухумчирвилай ана тиблатдин, гъайванрин жуъреба-жуъревал зайдиф ва түмил жезва, бязи гъайванар гъатта терг хъянвайбур яз малумарнава.

Сахелдин четин месэла накъв ва яд бес тахъунихъ галаз алакъалу я. Ани накъв асуул гъисабдай къуль къум хътнди, азот ва фосфат лап түмил квайди я.

Квез чидани?

Сахель

Сахель Африкадин чехи къумлух Сахарадин къерехда авай регион я. Виллик вахтара чадин агъалийри и магъалда сергъял алай цин ресурсар жавабдарсузиледи ишлемишиз хъана. Нетижада ана еке къурагъивиле ва каш арадал атана. Инсанрин яшайиш патал анаг хаталу чадин элкъвена, 1972-1984-йисара лагъайтла, Сахель магъалда, къурагъвал себеб яз, 100 агъзурдалай гзаф инсанар къена.

Дүньяда США-диз киче хъана

Тихоокеанский региона "Циркон" ва "Калибр" ракетаар эцигнуниди Россиядиз вичин нуфуз артухардай ва США-ди агъавал авунал эхир эцигдай мумкинвал жеда. Идакай Америкадин "MilitaryWatch" чешмеди хабар гузва.

Къейдзавайвал, Россиядин ракетаар эцигун патал Тихий океан кутгай чка я. Америкадинбурув гекъигайла, и ракетайрихъ гъам игинвилин, гъамни мэнзилдин жигъетдай са шумуд сеферда артуханвилер ава. Гъавиляй США-дин ПВО-дихъ Россиядин ракетайрин вилик пад къадай мумкинвал саки жеда.

Россияди вичин ракетаар ва я абур гъазурдай технологияр Китайдив вугун мумкин я. И делилди США-дик иллаки къурху кутазва.

ПапПрусиз акси яз

Цийи къилелай бегъемар хъувур, 2035-йисал къван кардик жедай тенбекдиз аксивалзай концепция гъукуматди тестикъарнава. Талукъ къарар 22-ноябрдиз къанунприн информациядин официальный интернет-порталда чапнава.

Къейдзавайвал, улькведин здравоохраненидин министерстводал мукъвал тир 6 ваца концепция къилиз акъудунин рекъяй серенжемрин план түккүүрн ташшумышнава.

2035-йисалди серенжемар къиле тухуниди, документдин авторри вилип хузвайвал, тенбек ишлемишавайбурун къадар 21 процентдин түмил жеда.

Роспотребнадзордин делилралди, папПрус чугунни 90 процентдин онологиядин ва гъак маса азарарни гъизва. Къейд ийин, Россияда тенбекдиз акси къанун 2013-йисуз къабулнай. Ада спортдин майданрал, мектебра, вузра, азарханайра, түккенра, аялар къугъвадай майданрал, мугъманханайра, остановкайрал, кафейра, поездра, вокзалрик, аэропортара ва самолетра папПрус чугун къадагъа ийизва. Госдумадиз 2017-йисуз са депутатди аэропортуна маҳсусдаказ гъазурнавай чайра папПрус чугувадай ихтияр гүнин гъакъиндей законопроект раижнай, амма Минздравди аксивал къалурна. Аэропортара папПрус чугувадай маҳсус чаяр арадал хүнин гъакъиндей Цинин йисузни Госдумада веревирдер къиле фена.

Щуд йисан ташшургъ

Россиядин Президент В. Путин къуватдин къурулушрин къулгүчирин вилип мукъвал тир 10-йисан къене къилиз акъудун къали ташшургъ эцигна. "ТАСС" чешмеди хабар гузайвал, идан гъакъиндей гъукуматдин рөгъберди Россиядин Хатасузвилин Советдин заседанидал малумарна.

Къилди къачуртла, ихтилат, нетижалудаказ тақватар серф авуналди, къуватдин къурулушрин военный, техникадин ва кадрийрин мумкинвилер магъкемарунайкай физва. "Мукъвал тир 10-йисан девирда цийи яракъирин къадар 70 процентдив агакъарун герек я, ядерный къуватрикай рахайтла, - гъадалайни гзаф къадарда", - лагъана В. Путин.

Тахсиркаррикай сад къуна

Россиядани Германияда терактар тешкилунин жавабдарвал хивез къачунай ИГ-дин (Россияда къадагъа авунвай террористрин тешкилат) боевик Сирияди къуна. Идакай Түркиядин "Hurriyet" чешмеди хабар гана.

Түркиядин МВД-дин къили хабар гайвал, түркнерин военный, техникадин мумкинвилер магъкемарунайкай физва. "Мукъвал тир 10-йисан девирда цийи яракъирин къадар 70 процентдив агакъарун герек я, ядерный къуватрикай рахайтла, - гъадалайни гзаф къадарда", - лагъана В. Путин.

МұтПұғыгъ хуниз әвер гана

Украинади Крым ва Донбасс гъамишалгъу яз рикелай ракъурун ва и мулкарый магърум хъянвайдан гъакъиндей къанундади документар тестикъарун лазим я. Ихътин фикир Верховный Рададин виликан депутат Е. Балицкийди YouTube-дин "InterVizor" каналда малумарна.

Адан гафаралди, Украинадин гъукумдарривай улькведин полуостровдин ва къиблединни рагъэкъеңдай патан чилер садрани вахчуз же-дач, вучиз лагъайтла чадин агъалийриз чин сиясатчияр къеий тахсиркаар аквадай вилер авач. Сиясатчидин фикирдайлди, къалмақъалдал эхир эцигун патал ислягъивал арадал хүн, къушунар къулухъди элкъуэр хъувун ва къиникъар акъвазарун чарасуз я. Украинарадай, гъикъи хъйтнди, Донбасс гъузчевипик күхтаз жеда.

Балицкийди 2018-йисуз вичин рухсатрин са пай Крымда акъудайдакай ва чадин агъалийривай Россиядик акахъун патал вучиз сес гайди ятла, гъадакайни хабар къурдакай ихтилатна.

Шоферар ахтармишунай

Шоферар медицинадин рекъяй ахтармишунин цийи къайдаяр гъахълубур я, амма анализрин еке къимет фикирда къунвач. Ихътин фикир Россиядин Президентдин пресс-секретарь Д. Пескова малумарна.

"Интерфакс" чешмеди хабар гузайвал, и жигъетдай улькведин рөгъбердини вичин фикир лагъана. Минздравдин терефди, энгельвал тавуна, чи къаар къулухъ элкъуэр тавунвайдакай, анжак алаваляр күхтун ва и кар бегъемар хъувун патал зур йис вахт вахчунвайдакай хабар гана.

Пескован гафаралди, къилин месэлайрикай сад анализар тухун патал герек тир къецепатан материалар ишлемишунин карда харжияр хъунихъ галаз алакъалу я.

Къейд ийин, 21-ноябрдиз В. Путин улакъчияр медицинадин рекъяй ахтармишунин цийи къайдаяр манасуди я лагъанай. Наркотикар ишлемишунихъ галаз алакъалу яз алаба ахтармишунар къиле тухунин чарасуз-вилел ада разивалзава, амма ада тайин къайдаяр тестикъарунив акъуллудаказ эгечүнис эвер гана. Гүльгүйнлай улькведин здравоохраненидин министерстводи къаар къуватда тунин месэла күлхъ элкъуэрна.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 2 декабря

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.05 «Заряжайся!» 0+
 08.15 «Здравствуй, мир!» 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 X/f «Курьер» 0+
 11.15 «Артек» 6+
 11.45 «Служба Родине» 12+
 12.05 «Парламентский вестник» 12+
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.55 «Человек и право»
 14.05 «Арк-клуб» 0+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.55 X/f «Россия молодая» 2 с. 0+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 X/f «Я, бабушка, Илько и Илларион» 12+

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
 19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 21.15 «Экологический вестник» 12+
 21.40 «Учимся побеждать»
 21.55 «На виду» 12+
 23.20 «Угол зерни» 16+
 23.45 Д/с «Предки наших предков» 12+
 01.00 Время новостей Махачкалы
 01.15, 04.50 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.50 Т/с «Правое дело»
 02.35 «Дагестан туристический» 6+
 03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
 05.05 «Учимся побеждать»
 05.20 X/f «Я, бабушка, Илько и Илларион» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.30 На самом деле. (16+).
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Тест на беременность». (16+).
 22.35 Вечерний Ургант. (16+).
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «Подробности» 12+
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 21.55 «Человек и вера» 12+
 23.20 Д/ф «Один на один»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей Махачкалы
 01.50 Т/с «Правое дело»
 02.35 «Человек и вера» 12+
 03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
 05.25 X/f «Веселая хроника опасного путешествия» 0+

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 «Обеспечение мер безопасности по использованию газа в быту»
 18.55 «50 лет Астраханской государственной консерватории»
 18.15 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулата
 5.00 Утро России.
 9.00, 11.00, 14.00 Вести.
 18.00 Вечерние новости.
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Тест на беременность». (16+).
 23.25 Вечерний Ургант. (16+).
 00.00 Познер. (16+).
 1.00 На самом деле. (16+).
 2.05 Время покажет. (16+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).

НТВ

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 «Обеспечение мер безопасности по использованию газа в быту»
 18.55 «50 лет Астраханской государственной консерватории»
 18.15 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулата
 5.00 Утро России.
 9.00, 11.00, 14.00 Вести.
 18.00 Вечерние новости.
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Тест на беременность». (16+).
 23.25 Вечерний Ургант. (16+).
 00.00 Познер. (16+).
 1.00 На самом деле. (16+).
 2.05 Время покажет. (16+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачная покупка. (16+).
 6.40 6 кадров. (16+).
 7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.40 Давай разведемся! (16+).
 9.45 Тест на отцовство. (16+).
 10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.35 Д/ф «Порча». (16+).
 15.05 Мелодрама «Девушка средних лет». (16+).
 19.00 Т/с «От ненависти до любви», 1-4 с. (16+).
 23.20 Моя вторая жизнь. (16+).
 23.35 Т/с «Самара», 1-3 с. (16+).
 0.00 Сегодня. Спорт.
 0.10 Поздняков. (16+).
 1.30 Т/с «Бессстыдники». (18+).
 3.25 Т/с «Участковый». (16+).
 5.50 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.10 X/f «Безотцовщина».
 10.00 Д/ф «Тамара Семина. Всегда наоборот».
 10.55 Городское собрание.
 11.30 События.
 11.50 Т/с «Копомбо». (США). (12+).
 13.40 Мой герой. Элеонора Шашкова. (12+).
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Пуаро Агаты Кристи». (Великобритания). (12+).
 16.55 Естественный отбор. (12+).
 17.50 События.
 18.20 Детектив «Судья».
 22.00 События.
 22.30 Газовый рубеж. (16+).
 23.05 Знак качества. (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Петровка, 38. (16+).
 0.55 90-е. Кремлевские жены. (16+).
 1.45 Детектив «Город». (12+).
 3.45 Ералаш.

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00 Новости дня.
 8.15 Полезная покупка.
 8.30 Д/с «Война после Победы». «Битва за Сахалин». (12+).
 9.20 Т/с «Второй убойный».
 10.00 Военные новости.
 10.05 Т/с «Второй убойный».
 20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.40 Т/с «МУР». (16+).
 3.00 X/f «Вам - задание».
 4.15 X/f Признать виновным.

вторник, 3 декабря

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!» 0+
 08.05 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 X/f «Королева Христина» 12+
 11.20 «Учимся побеждать»
 11.35 «Здоровье» 12+
 12.55 «Экологический вестник» 12+
 13.10 «На виду» 12+
 13.45 Д/с «Предки наших предков» 12+
 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 14.55 X/f «Россия молодая» 3 с. 0+
 16.55 X/f «Веселая хроника опасного путешествия» 0+

18.25 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Фильм-концерт «Когда поют горы» 0+
 18.45, 01.15, 04.30 Передача на лакском языке «Айрычи ва агълу» 12+
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «Подробности» 12+
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 21.55 «Человек и вера» 12+
 23.20 Д/ф «Один на один»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей Махачкалы
 01.50 Т/с «Правое дело»
 02.35 «Человек и вера» 12+
 03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
 05.25 X/f «Веселая хроника опасного путешествия» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.30 На самом деле. (16+).
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Тест на беременность». (16+).
 23.25 Вечерний Ургант. (16+).
 00.00 Право на справедливость. (16+).
 1.00 На самом деле. (16+).
 2.05 Время покажет. (16+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даймокс» (на чеченском языке)
 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Актуальное интервью. Реализация проекта 100 школ

НТВ

5.00 Т/с «Участковый». (16+).
 6.00 Утро. Самое лучшее.
 8.05 Мальцева. (12+).
 9.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.25 Следствие вели. (16+).
 17.10 ДНК. (16+).
 18.10 Т/с «Пес». (16+).
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пес». (16+).
 23.20 Моя вторая жизнь.
 23.35 Т/с «Самара», 4-6 с. (16+).
 0.00 Сегодня. Спорт.
 0.10 Крутя история. (12+).
 1.15 Т/с «Бессстыдники». (18+).
 3.25 Т/с «Участковый». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.15 6 кадров. (16+).
 6.30 6 кадров. (16+).
 6.45 Удачная покупка. (16+).
 6.55 По делам несовершеннолетних. (16+).
 7.25 Моя вторая жизнь. (16+).
 7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.40 Давай разведемся! (16+).
 9.45 Тест на отцовство. (16+).
 10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.35 Д/ф «Порча». (16+).
 15.05 Мелодрама «Темные воды» (Россия - Украина). (16+).
 19.00 Т/с «От ненависти до любви», 5-8 с. (16+).
 23.20 Моя вторая жизнь.
 23.35 Т/с «Самара», 4-6 с. (16+).
 0.00 Сегодня. Спорт.
 0.10 Крутя история. (12+).
 1.15 Т/с «Бессстыдники». (18+).
 3.25 Т/с «Участковый». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.10 Ералаш.
 8.20 Доктор И... (16+).
 8.55 X/f «Голубая стрела».
 10.45 Д/ф «Нина Дорошина. Пожертвовать любовью». (12+).
 11.30 События.
 11.50 Т/с «Копомбо». (США).
 13.40 Мой герой. Наталья Щукина. (12+).
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Мисс Мария Агата Кристи» (Великобритания). (12+).
 16.55 Естественный отбор.
 17.50 События.
 18.15 Детектив «Судья 2».
 22.00 События.
 22.30 Осторожно, мошенники! Идите к бесу. (16+).
 23.05 Д/ф «Женщины Дмитрия Марьянова». (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Петровка, 38. (16+).
 0.55 Прощание. Владимир Этуш. (16+).
 1.50 Детектив «Город». (12+).
 3.50 Ералаш.

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00 Новости дня.
 8.15 Полезная покупка.
 8.30 Д/с «Война после Победы». «Битва за Сахалин». (12+).
 9.20 Т/с «Второй убойный».
 10.00 Военные новости.
 10.05 Т/с «Второй убойный».
 13.00 Новости дня.
 13.20 Т/с «Второй убойный».
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «Второй убойный» 2'. (16+).
 16.20 Открытый эфир. (12+).
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репортаж. (12+).
 19.40 Легенды армии.
 20.25 Улица из прошлого.
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.40 X/f «Ночной патруль».
 1.40 X/f «Военно-полевой роман». (12+).
 3.10 X/f «Дом, в котором я живу».

среда, 4 декабря

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на лакском языке «Айрычи ва агълу»
 08.00 «Заряжайся!» 0+
 08.05 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 X/f «В мирные дни»
 11.10 «Super chef Дети» 0+
 11.45 «Аутодрайв» 16+
 12.55 «Здоровье» 12+
 13.55 «Человек и вера» 12+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.55 X/f «Россия молодая» 4 с. 0+
 16.30 Время новостей Дагестана

16.55 X/f «Влюбленные»
 18.20 «Арк-клуб» 0+
 1

ПЯТНИЦА, 6 декабря**РГВК**

- 06.45** «Заряжайся!» 0+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на аварском языке «Подари глагали заманги» 12+
08.00 «Заряжайся!» 0+
08.10 Мультифильм 0+
08.50 X/f «Любовь с первого взгляда» 12+
10.50 «Круглый стол» 12+
11.30 «Пятничная проповедь»
12.05 «Галерея искусств» 6+
12.55 «Агресектор» 12+
13.20 «Дагестан туристический» 12+
14.05 «Дагестан туристический» 6+
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 X/f «Злая змея зайца» 12+
16.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

- 5.00** Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! 16+.
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. 16+.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. 16+.
18.00 Вечерние новости.
18.30 Человек и закон. 16+.
19.45 Телегра «Поле чудес». 16+.
23.20 «Любовная сеть»
23.55 D/f «Операция «Антитеррор» 16+.
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Время новостей. Махачкала
02.35 «Интервью с Хамис Шамиловой» 12+
03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
03.35 Про любовь. 16+.
05.15 «Молодежный микс»
05.30 X/f «Заноза» 0+

РОССИЯ 1

- 11.25, 14.25, 17.00, 20.45** Вести-Дагестан
17.25 Мир Вашему дому
17.50 Концерт
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. 12+.
12.50 60 минут. 12+.
14.00 Вести.
14.45 Кто против? 12+.
17.25 Андрей Малахов. Горячий лед. Турин. А. Загитова, А. Трусова, А. Щербакова, А. Косторная. Фигурное катание. Финал Гран-при 2019. Женщины. Короткая программа.
2.00 Комедия «Соглядатай».
3.35 Про любовь. 16+.
3.40 X/f «Спитак». 16+.

НТВ

- 5.00** T/c «Участковый». 16+.
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Доктор Свет. 16+.
9.00 T/c «Морские дьяволы. Смерч». 16+.
10.00 Сегодня.
10.20 T/c «Морские дьяволы. Смерч». 16+.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.25 Следствие вели. 16+.
17.15 Жди меня. 12+.
18.10 T/c «Пес». 16+.
19.00 Сегодня.
21.00 T/c «Тайны следствия 18». 12+.
23.35 X/f «Эксперт». 16+.
1.40 Квартирный вопрос.
2.45 Место встречи. 16+.

ДОМАШНИЙ

- 6.15** 6 кадров. 16+.
6.30 Удачная покупка. 16+.
6.40 6 кадров. 16+.
7.20 По делам несовершеннолетних. 16+.
7.50 Моя вторая жизнь. 16+.
8.05 По делам несовершеннолетних. 16+.
9.05 Двойной разведемся! 16+.
10.10 Тест на отцовство.
11.10 D/f «Реальная мистика». 16+.
13.10 D/f «Понять. Простить». 16+.
15.00 D/f «Порча». 16+.
15.30 Мелодрама «Любовница». 16+.
19.00 Мелодрама «Бойся желаний своих».
23.20 T/c «Самара». 16+.
1.15 D/f «Порча». 16+.
1.45 D/f «Понять. Простить». 16+.
22.00 В центре событий.
23.10 Приют комедиантов.
1.00 D/f «Горькая жизнь пересмешника». 12+.
2.00 D/f «Актерские драмы. Борьба за роль».
2.50 В центре событий.

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00** Настроение.
8.10 Ералаш.
8.20 D/f «Александр Лазарев и Светлана Немоляева. Испытание верности». 12+.
9.20 X/f «Бархатный сезон».
11.30 События.
13.25, 15.05 Детектив «Анатомия убийства». «Смерть в кружевах».
14.30 События.
14.50 Город новостей.
17.50 События.
18.15, 20.05 Детектив «Сверное сияние». «О чем молчат русалки». «Проклятие пустынных болот» (12+).
22.00 В центре событий.
23.10 Приют комедиантов.
1.00 D/f «Горькая жизнь пересмешника». 12+.
2.00 D/f «Актерские драмы. Борьба за роль».
2.50 D/f «Раздвигая льды».

ЗВЕЗДА

- 6.10** X/f «Мерседес» уходит от погони». 12+.
8.00 Новости дня.
8.20 Рыбий хлыр.
9.00, 10.05 T/c «Второй убойный 2». 16+.
10.00 Военные новости.
11.05, 13.20, 14.05 T/c «Второй убойный 2». 16+.
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
15.55 T/c «Второй убойный 2». 16+.
18.00 Новости дня.
18.45 X/f «Живые и мертвые». 12+.
21.15 Новости дня.
21.30 X/f «Живые и мертвые». 12+.
23.10 Десять фотографий. Татьяна Москалькова.
0.00 T/c «Алька». 16+.
3.40 X/f «Опасные гастро-ли». 12+.
5.05 D/f «Раздвигая льды».

суббота, 7 декабря**РГВК**

- 07.00, 08.30, 16.30** Время новостей Дагестана
07.20 Передача на кумыкском языке.
08.00 Мультифильмы 0+
08.50 X/f «Педагогическая позма» 6+
10.50 «Молодежный микс»
11.10 Киноиздатель «Хочу все знать» 0+
11.20 «Мой малыш» 12+
11.50 Мультифильм 0+
12.00 «Супер чеф Дети» 0+
12.25 «Подробности» 12+
12.50 «На виду. Спорт» 12+
13.30 Концерт к 20-летию Татра оперы и балета РД 12+
15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
16.55 «Дежурная часть» 16+
17.05 Дагестанско кино. X/f «Тайна синих гор» 6+
18.25 D/f «Журавлята» 0+
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
05.20 D/f «Я - кубачинка».

ПЕРВЫЙ

- 6.00** Телеканал «Доброе утро. Суббота».
9.00 Умницы и умники. 12+.
9.45 Слово пастыря.
10.00, 12.00 Новости.
20.35 «Мы народ российский. Дагестан многонациональный» 12+
20.50 «Первая студия» 12+
21.45 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
23.00 X/f «Неуволимые мистилии» 6+
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.35 «Мой малыш» 12+
02.00 Концерт к 20-летию Татра оперы и балета РД 12+
04.00 «Первая студия» 12+
04.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
1.00 X/f «Большие надежды»
3.10 Про любовь. 16+.
3.55 Наедине со всеми. 16+.

РОССИЯ 1

- 08.40** Местное время.
11.20 Местное время. Вести-Дагестан
5.00 Утро России. Суббота.
8.15 По секрету всему свету.
11.15 Ноадине со всеми.
12.15 X/f «Жестокий роман». 12+.
15.00 А. Пугачева. И это все о ней... 16+.
17.30 Кто хочет стать миллионером? 12+.
19.00 Сегодня вечером.
21.20 Что? Где? Когда?
22.30 Фигурное катание. Финал Гран-при 2019. Женщины. Произвольная программа. Прямой эфир из Италии.
23.50 Бокс. Бой за титул чемпиона мира. Энтони Джошуа - Энди Руис. Прямой эфир.
0.00 «Первая студия» 12+
04.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
05.20 D/f «Я - кубачинка».

НТВ

- 5.25** Боец...По прозвищу «Зверь». 16+.
7.10 D/f «Время первых». 8.00 Сегодня.
8.20 Готовим с Алексеем Зиминим.
8.45 Кто в доме хозяин? 12+.
9.25 Едим дома.
10.20 Главная дорога. 16+.
11.00 Еда живая и мертвя.
12.00 Квартирный вопрос.
13.00 Поедем, поедим!
14.00 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели. 16+.
19.00 Центральное телевидение.
21.00 Секрет на миллион. Виталий Милонов.
23.00 Ты не поверишь! 16+.
23.35 Международная пилотажная.
0.30 Квартирик НТВ у Маргелиса. Zventa Sventana.
1.40 Фоменко Фейк. 16+.
2.05 Дочный ответ.
1.10 X/f «Моя мама против». 12+.
4.55 ЧП. Расследование.

ДОМАШНИЙ

- 6.30** Удачная покупка. 16+.
6.40 6 кадров. 16+.
7.20 Мелодрама «Вам и не снилось...» 16+.
9.10 Мелодрама «Я счастливая». 16+.
11.00 Детектив «Дом на холодном ключе». 16+.
12.00 Квартирный вопрос.
13.00 Поедем, поедим!
14.00 Своя игра.
16.00 Сегодня.
16.20 Следствие вели. 16+.
19.00 Центральное телевидение.
21.00 Секрет на миллион. Виталий Милонов.
23.15 Мелодрама «Люблю 9 марта». 16+.
0.50 Мелодрама «Вам и не снилось...» 16+.
2.30 Детектив «Дом на холодном ключе». 16+.
5.35 D/c «Замуж за рубеж». 16+.

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00** Маршбросок. 12+.
6.40 АБГДейка.
7.05 X/f «Сказка о потерянном времени».
8.25 Православная энциклопедия.
8.55 Комедия «Неисправимый пугн». 12+.
10.25 Актерские судьбы.
11.00 X/f «Не могу сказать «прощай». 12+.
11.30 События.
11.45 X/f «Не могу сказать «прощай». 12+.
13.10, 14.45 X/f «Где живет наездчик?» 12+.
14.30 События.
15.15 Детектив «Анатомия убийства». «Пленница черного омута». 12+.
19.05 Детектив «Анатомия убийства». «По прозвищу Принц». 12+.
21.00 Постскриптум.
22.15 Правда знай! 16+.
23.45 События.
0.00 90-е. Профессия - киллер 90-е. Преданная и про данная. 16+.
0.50 90-е. Киллер 90-е. Преданная и про данная. 16+.

ЗВЕЗДА

- 5.40** X/f «Жизнь и удивительные приключения Робинзона Крузо».
7.25 Рыбий хлыр.
8.00 Морской бой.
9.15 Новости дня.
9.45 Последний день. Элем Клинов. 12+.
10.30 Не факт!
11.00 Первый фестиваль юнармейской лиги КВН.
13.00 Новости дня.
13.15 СССР. Знак качества. «Общепиц. Дайте жалобную книгу!»
14.05 T/c «Ночные ласточки»
18.00 Новости дня.
18.10 Задело!
18.25 T/c «Ночные ласточки». 12+.
23.05 X/f «Прорыв». 12+.
0.55 X/f «Рысь». 16+.
2.55 X/f «Военно-полевой роман». 12+.
4.25 D/c «Неизвестные самолеты».

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 8 декабря**РГВК**

- 07.00, 08.30** Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
08.00 «Мой малыш» 12+
08.50 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
09.40 «Городская среда»
10.10 Дагестан туристический 6+
10.30 X/f «Неуволимые мистилии» 6+
11.55 «Здравствуй, мир!» 0+
12.30 «Молодежный digest»
12.50 «Арт-клуб» 0+
13.10 «Мастер спорта» 12+
13.50 «Галерея искусств» 6+
14.15 «Человек и вора» 12+
14.45 «Интервью с Хамис Шамиловой» 12+
15.15 «Агресектор» 12+
15.40 Художественно-документальный фильм Эльмиры Кожа

Кириви - дульядин чемпион

ММА

Чи мухбир

Эхиримжи йисара спортдин рекъяй дульядин дережада кылле физвай акъажунра күенкүечи чкаяр къазвай лезгийрин къадар къвердавай артух жезва. Им вири халкъдик руғъ кутадай кар я.

Агалкъунрал дамахзана

Нариман МАМЕДОВ

Ахчегъ район чин агалкъунралди республикадилай къецепатани машгъур авур спортсменин жергедай яз, **Расул СУЛТАНОВИ** къалуржы жеда. Гъеле 12 йисан яшда аваз ада дзюдодай вердишивилер къачуз эгечнай. 1995-йисуз Бакуда физический культурадин ва спортдин Академиядин единоборствойрин факультет күтаяйдалай къулухъ Расула журабажуру акъажунра агалкъунралди иштиракна. Инъе абурукай са шумуд.

1996-йисуз Анкара шегъерда (Турция) дзюдодай кылле фейи международный турнирда 2-чка, 1997-йисуз Конья шегъерда (Турция) международный турнирда 3-чка къуна. Гъа ийисуз Азербайджандын жегъилрин арада акъажунра 1-чка къуналди, ам чемпионилин тіварциз лайихлу хъана.

Дзюдодай къазанмишзавай агалкъунрзил килигна, Расул Султанов 1998-йисуз Азербайджандын спортдин мастервилин тіварциз лайихлу хъана. Гъульмин йисара пешекар дзюдоистрин арада кылле физвай акъажунра мадни еке агалкъунар къазанмишна.

2010-йисуз Будапештда (Венгрия) 100 кг-дин заланвал авайбурун, 30-34 йис яш хъванвай спортдин мастерин арада дзюдодай кылле фейи дульядин чемпионатда ва Поречь шегъерда (Хорватия) Европадин чемпионатда Р.Султанов бурнуңдин медалряз лайихлу хъана.

2011-йисан 30-августдз Нью-Йоркда (США) дзюдодай кылле фейи дульядин чемпионатдани чи ватанэгъилиди 3-чка къуна. Гъульмин йисуз Майами шегъерда (США) 30-35 йисарин яшда

Мукъвара дульядин чемпионрин жергейрик мад са лезги викълер хва экечнава - **Рустам АШУРБЕГОВ**. Адан ери-бине Къурагъ райондин Кирийрин хуържай я. Гъвеччи чавалай спортдал рикл алаз чехи хъайи гадади республикадин, улькведин, дульядин чемпионатра, турнирра гъалибвилер къазанмишнава.

И икъара Бахрейнда MMA-дай дульядин чемпионат тешкилнавай. Иниж жураба-жууре ульквейрай цудралди викълер спортсменар атавай. Абурун арада чи ватанэгъли Рустам Ашурбековни авай. Шад жедай кар ам я хы, Рустамакай 120 кг заланвал авайбурун арада MMA-дай дульядин чемпион хъана. Финалда ада Польшадай тир спортсмендин винел гъалибвал къазанмишна. Къегъал хчин нубатдин агалкъунрал неинки адан тренерри, мукъва-къилийри, гъакл хайи хурун вири жемятдини дамахзана.

Рустам Ашурбекова алай вахтунда Сургутда машгъур тренер Максим Алимован гъилик вердишивилер къачузва.

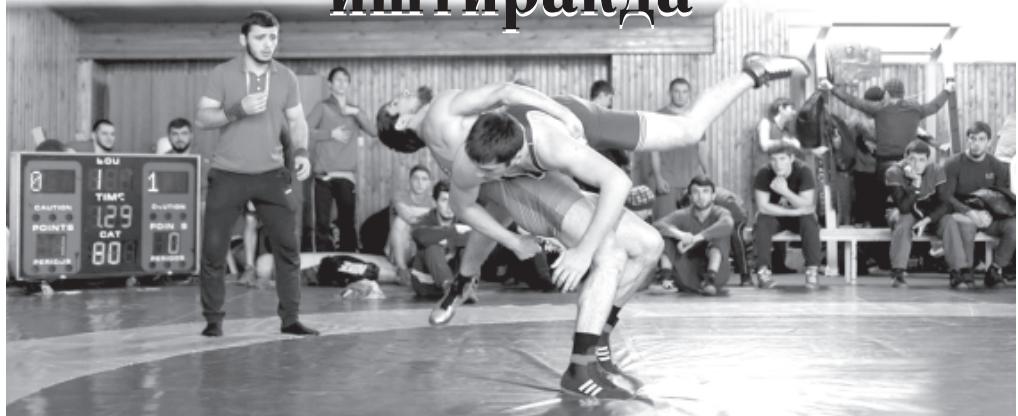

авай мастерин арада кылле фейи дульядин чемпионатда ам 100 килограммдин заланвал авайбурун арада гимишдин медалдиз лайихлу хъана. 2013-йисуз Абу-Дабида (Арабирин Саднай Эмирата) 35-39 йисарин яшда авай мастерин арада кылле тухвай дульядин чемпионатда Р.Султанов 100 кг-дин заланвал авайбурун арада 1-чка, къизилдин медалдиз лайихлу хъана. 2014-йисуз гъа и заланвилин категориядай ва яшарай спортдин мастерин арада Малага шегъерда (Испания) кылле тухвай дульядин чемпионатдани ада 3-чка къуна.

Гъульмин лай, бедендин хасаратвал хъун себя яз, Расул Султановавай спортдин акъажунра иштирак хъийиз хъана.

Алай вахтунда ада Азербайджанда чипхъ хъсан гележег авай спортсменар вердишарзана. Чаз машгъур спортсмендин рекъяни виниз тир нетижаяр хъана къанзана. Чна, районэгълийри, Расул Султанова спортда къазанмишнавай агалкъунрал дамахзана.

СКФО-дин чемпионатда иштиракда

ГРЕКРИННИ РИМЛҮЙРИН ЖУРДЕДА
КҮРШАХАР КҮН

И икъара Махачкъалада, Гъ.Агъмедин тварунихъ галай спортдин комплексда, грекринни римлүйрин журеда күршахар къунай республикадин чемпионат кылле фена. Ана заланвилин 10 категориядай 120-далай виниз спортсмени чин устадвал къалурна. Къизънин бягъсерин нетижада агадыхъ галай спортсменар

къизилдин медалряз лайихлу хъана: Максим Гоков (55 кг), Сайд Абдусаламов (60 кг), Шамил Мегъамедов (67 кг), Хабиб Мегъамедов (72 кг), Мегъамед Мегъамедов (77 кг), Абдулазиз Мегъамедов (82 кг), Зайнудин Бугаев (87 кг), Жамбулат Мегъамедов (97 кг), Адам Шалаев (130 кг).

Чемпионатда гъалибвал къазанмишай вири спортсмени алай йисан 29-ноябрдилай 1-декабралди Махачкъалада кылле фидай СКФО-дин чемпионатда иштиракда.

Дин Шариатдин илим

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъяй алым

(Эвел - 43-45-нумраира)

Иман Бухари ичин (Сагъигъадисрин) ктабдин са паюозиз "Гафтугуудалди ва кар ийидалди - сифте илим (чиравал)" тівар ганва. Сагъадисса Пайгъамбарди (Аллагъдин салават ва саламар хурай адаз) лағынва (мана):

"**Вужилим къачудай рекъиз экъечайтла**, ада Аллагъди женнетдиз рехъ къезиларда, ва гъакъикъатда, малаикри, а касди ийизвай кардал разивал къалуриз, илим тілабазавай кас патал чин лувар экъязава. Алим касдиз цавара авай ва чилел алай вирибуру астагъифир ийизвай, гъатта гъулье авай вири балуғынин кваз. Гъакл са ибадатзавай касдив гекъигайтла, алим касдин артуханвал (дережа) ақлай вацран артуханвал хъиз я амай гъетерин винел. Ва гъакъикъатда, алим каср пайгъамбаррин варисар я. Дугъиданни, пайгъамбарри чепелай гүгүннисир ирсяз динар ва диргъам (мал-девлет) тунвач, абуру гъакъикъатда ирсяз илим тунва. Ва ни ам къачуртла, ада тамам пай (несиб) къачунва" (Тирмизий).

Маса гъадисса лағынва: "Гъакъикъатда, Аллагъди (шариатдин) илим вири садлагъана вахчуда (инсанивай къахкъудна). Ада илим алим каср (дульядай) хутахуналди вахчуда. Са алимни амукъ тавурла, инсанри чип кылевай каср (башчиляр) яз авам каср хъядя. Авамриявай инсанри хабарар къада ва абуру, са чирвални авачиз, жавабар гуда. Абуру (башчиляр) чебни ягъалмишвиле ава ва чип масабурни ягъалмишвиле твада" (Бухарий, Муслім).

Пайгъамбарди (Аллагъдин салават ва саламар хурай адаз) мад са гъадисса лағынва (мана):

"**Квекай виридалайни хъсанбур жуваз Къуръан чирна, ам масадаз чирайдия**".

Нин аялри Къуръан къелиз чирайтла, а аялрин диде-бубадал Къияматдин юкъуз Аллагъди пачагъри алукъдай къизилдин таж алукъда. Шариат-

Суал-жаваб

- "Лезги газетдиз" акъатзавай диндин макъалайрин эхирда газетда диндин пак къхинар жезвайвиялай ам чиркин чайрал гадарун къадагъа тирди къейднава. Эгер тайин са касдиз диндинхъ галаз алакъалу къхинар авай газет-журналдикай азад жез (абур гадариз, терг ийиз) клан хъайитла, ада вуч авун лазим я?

- Кылди "Лезги газетдикай" рахун хъайитла, "Дин" рубрикадик кваз акъатзавай макъалайр, муқратдайлди атлана, кваде санал эцигна, хвейитла хъсан я. Герек хъайи чавуз къачуна, къелдайвал. Идалай къулухъ газетдикай маса макъсадра хийир къачуртла жеда (месела, газетдикай са заты кутаз...).

Эгер диндин къхинар авай газет, журнал, ктаб, дафттар михъиз терг ийиз кланзатвай, ам гъакл акатай чқадал гадарна эсиллагъ виже къведач. И жигъетдай виридалайни хъсан къвалах терг ийиз кланзатвай диндин къхинар авай чешме кана, адан руҳъ сала, бустанда са михъи чқадал вегъин я.

Диндин месәләйриз талукъ суалар пайды хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз къыхын.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдинован пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Газет йиси 52 сеферда акъатзава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав авунин рекъий Федеральный къултугъидин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ГУ 05-00420
Макъалайр редакцияди тукъурул къийзва.
Макъалайр из рецензия гузвач ва абур эл-къевна вахкузувач. Редакциядин макъалайр ин авторин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай материалаара гъанын делирин дуъзвилин ва керчевилин патахъий жавабдара авторин чинн хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатоин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.10

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан къиче, 6.

Тираж 6037

Гъ. - Илишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Низам Шахбанован хизанди, Къуркнарин (Балуджа) ва Смугъулрин жемятри ЦРБ-дин торакальный отделенидин заведующий, бажарагъуль духтур, гъурметлу инсан, дуст Альмад Халилович ХАЛИЛОВАЗ

"Дагъустан Республикадин лайихлу духтур" лагъай Твар гун риккын сидкыцайдай тебрикзава.

Вун Аллагъди хуърай,
духтур,
Чилерал чун хуървал вуна.
Пара я чаз а ви хатур,
Ви таъсиб гъакъине къуна

Дережаяр мадни къакъан
Хуърай Шалбуж синер
къадар.
Гъич такурай са кар
таклан,
Тахурай цав гъетериз дар!
Ийизва вал чна дамах,
Гъа рехъ гена яргъалди
тваҳ!

Багърийихъ къекъвезва

Гъурметлу "Лезги газетдин" редакциядин коллектие!

Заз куу күмекдалди жуван багърияр вужар ятла чириз кланзава.

Зи буба Мегъамедов Мегъамед Шагъмурадович (Азербайжанда Мамедов Мамед Шагъмурад оғълы) Ахцең райондин Хуърургин хуъре тахминан 1900-йисан 20-30 лагъай йисара дидедиз хъана (хайи йис ва югъ, варз малум туш). Тахминан 5-8 йисан яшара авай аял яз, каш себеб яз, ам вичин диде Маръямахъ галаз дагъларай Азербайжандин вилкан Варташен (гилан Огуз) райондин Филифар хуъруз фена. Заз ван хъайивал, адахъ и хуъре Шагъмердан тъеар алай талукъ кас авай. Жуъреба-жуъре четин-вилер себеб яз, чавай бубадин патай багърияр жаъзуриз хъана. Буба Ватандин Чехи дяведин инеалид тир. Мад сеферда ам инжилу ийиз клан хъана. За квек, куу күмекдик умуд кутазва. Заз жуванхъиз (адан 26 йис я) хизандин тарих чириз кланза.

Гъурметдалди, Нариман Мегъамедович.

Сканворд

Түккүртайди - К. Къалажухви

"ЛГ"-дин 47-нумрадиз акъатай сканвордин жавабар:

ДУЗ ЦАРАРА: Кичичлух. Етим. Нагъв. Ухта. Заур. Нина. Алия. Ачар. Тере. Лаал. Фурс.

ТИК ЦАРАРА: Чере. Хурма. Инсаният. Ватанперес. Дуъзенавал. Мурдарвал.

Продается участок 5 соток в с/о "Берёзка". Тел.: 8-988-299-60-74

Нумрадиз шиир

Даяхни я, дамахни

Нариман КЪАРИБОВ

Шихмурад
ШИХМУРАДОВАЗ

Мубаракрай лишанлу йис,
Заз хатурлу къани дуст!
Ви лампади такурай гъис,
Инсан я вун къени, дуст.

Яшайишда акур а ваз
Четинвилер алудна.
Баркалладин таж къилеллаз,
На къудкъад йис акъудна.

Элдин гъурмет къазанмишун -
Гъам тушни бес баҳтлувал.
Гъакъ хъана, дуст, гъакъ тирдал вун
Ни гъида, лагъ, шаклувал?!

Маналу я ви гъар са гаф,
Ви къхинар - къашар ви.
Чан сагълам яз, мадни гзап
Артух хуърай яшар ви.

Наримана лугъузва икл,
Ви тъвар къуна, Шихмурад.
Бегъерлу тир ильгъамдин ник -
Газетдин Шагъ ва Мурад!

2020-йис патал

Лезги газет

къихъ!

йисанди - 63249
б вацранди - 51313

газетдин къимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 917 манатни 52 кепек
б вацра - 458 манатни 76 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):

йиса - 858 манатни 60 кепек
б вацра - 429 манатни 30 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат
б вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра, сайтда (www.dagestan.press) ва гъакъни Махачкъалада, Промшоссе къучедин 10 "а"-нумрадин дараматда, къиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чириз хуъхайт:
йиса - 325 манат
б вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет къхинин патахъай суалар пайда хъайит:
экуйнин сиятдин 9-далай няинин сиятдин 6-далди и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Малумат

Алай йисан 3-декабрдиз, йикъан сиятдин 3-даз (15:00), Махачкъалада, Р. Гъамзатован тъварунхъ галай Милли ктабханада лезги писатель, афоризмайрин устад **Демирбег ЭМИРБЕГОВАН** (Демир Бег) "Святилище для ошибок" ("Гъалаттар къадай зиярат") цийи ктабдин презентация кыле фида.

Цийи ктаб "Евразиядин сесер" лишандик кваз, алай аямдин художественный таржумайрин "Таврида" центради Симферополь шегъерда урус чалал чапдай акъуднава.

РД-дин писательрин Союзди тешкилнавай мярекатда эдебиятдал рикл алай вирибурувай иштиракиз жеда.

Цийи ктабар

И мукъвара "Мавел" ООО издательства ихътин ктабар акъатнава:

1. К.Х.Акимов. "Лезги халкъдин философия".

2. Ш.Ш.Шихмуратов "Кетин гүнейрив".

К.Акимован ктаб "Мавел" чапханадиз атана къачуз жеда.

Малумат

"Лезги-урус чаларин словардихъ" авай еке игътияж фикирда къуна, Майрудин **БАБАХАНОВА** газаф йисара зельмет чулуна ва ам арадал гъана. Словарь чапдай акъатнава. Ам "Лезги газетдин" редакциядай ва Къасумхуруын "Книжный мир" түккендей маса къачуз жеда. Къимет - 1500 манат.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди чи газетдин амада, республикадин милли банкунин чехи къуллугъчи Пирисмаилов Мусаибаз, вири бағрийиз адан играми буба (дах), къайдайар хуъдай органрин подполковник

АБДУЛНИТИФ

залан азардики кечмиш хъунхъ галаз алакъалу яз башсагъ-лугъвал гузва.